



PDF Compressor Free Version

Энсиэли

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2010 с.
Олунньу
13
күнэ
Субуота
№14-15
(10305)

1996, 2005, 2009 сылларга республика басты хаһыата

XXI-с кыһынғы Олимпийскай оонньуулар

ТӨЛӨННӨӨХ СҮРЭБИНЭН



«Спыла-юшими сердцами» девизинэн, олунньу 12 күнүгэр, 21-с кыһынғы Олимпийскай оонньуулар саҕаланналар.

Канада Ванкувер куората кыһынғы оонньуулары ытгар быраабы куластааһын түмүгэр 2003 сыл от ыйын 2 күнүгэр Прагаҕа ытыллыбыт норуоттар икки ардыларынаағы Олимпийскай комитет 115-с конгрессигэр Соҕуруу Корея Пхенчхан уонна Австрия Зальцбург куораттарын кэннигэр хаалларан ылбыта. Ол күнтэн ыла 7 сыл ааста. Бүгүн Канада 4 куоратынан (Ванкувер, Уистлер, Ричмонд, Арҕа Ванкувер) тарҕан спорт сэттэ көрүгүн 15 дьиһиспилинигэр күрэхтэнилэр ытыллыахтара. Барыта 86 ситим наҕараада оонньуоҕа. Мэтээллэр Канада төрүт олохтоохторун үгэстэринэн оҕоһуллубут буоланнар, хатыламат, сонун көстүүлээхтэр. Касатка ойуулаах 100 мл диаметрдаах, 6 мл кэтиттээх, 500-576 г. ыйааһынаах-

тар. Олимпийскай оонньуулар историяларыгар аан бастагынан мэтээллэр хаптаҕай буолбакка, долгунураас томтоҕор (волнистай) оҕоһуулаахтар.

Оонньуу эмбилиэмэтинэн Иланаак диэн ааттанар киһи буолла. Кини биэс олимпийскай араас дьүһүннээх дьоҕус таастартан сааһыламмыт хайаны саттарат. «Иланаак» инуиттар тылларынан «доҕор» диэн өйдөнөр, итинэн Канада олохтоохторо айылҕаны кытта дириг ситимнээхтэрин көрдөрөр.

Талисманнара — Каутчи (хаар киһи), Миҕа (өйтөн оҕоһуллубут муора эһэтэ), Суми (айылҕа тыһына).

Россия хамаандата бары көрүгүнэргэ толору састааптаах 179 чилиэннээх бу олимпиадаҕа кыттыаҕа.

Бийиги ордук хайыһардыттарбытыгар, фигурнай хангыһыттарбытыгар, хоккейистарбытыгар эрэлбит улахан.

Спорт министр Виталий Мутко иһитинэрбитигинэн, оонньууларга бэлэмнэни 700-кэ мөл. солк. тэҥнэспит. Аҕардас сүүмэрдэммит хамаандаҕа 450-чэ тыһ. солк. бараммыт. Өссө 250 мөл. солк. кэригэ медицинэ уонна хамаанда экипировкатыгар барбыт.



Оонньуулар кэмнэригэр спортсменнар доруобуйаларын кэтир быраастар этэллэринэн, олимпийскай дэриэбинэҕэ аһылык тэриллэитэ долгутар. Эмчиттэри ыы-быччары киһинэн туолбут дьоҕус остолобуой толуннара, бэлиэтээн эттэххэ, спортсменнар атын, туора сиргэ тийиэн аһыыллара көҕүлөмөтт.

Оонньуулар иннилеринэ ООН генеральной секретара Пан Ги Мун уонна Генеральной ассамблея председателэ Али Абдель Салам Ат-Треки норуоттар икки ардыларынаағы түмсүүгэ туһаайан олимпийскай эйэлэһини буолууну тутуһалларыгар ыһырдылар.

Л. УВАРОВСКАЯ

Улуус сэбиэтин сессиятыгар

БЮДЖЕККЭ УЛАРЫТЫЫЛАР

«Нам улууһа» МТ улуустааҕы сэбиэтин депутаттара XIX-с уочарата суох сессияларыгар мустан үс боппуруоһу бэбиэскэҕэ киллэрэн дьүүллэстилэр.

Ол курдук, улуус муниципальнай тэрээһиннэрин сайыннарар, материалнай средстволарынан хааччыы нөҕүө сөптөөх өйбүлүү оҕорор инниттэн, автогоспарты уонна коммунальнай техниканы атылаһы туһунан РФ программатыгар кыттар туһунан улуус 2010 сыллаах бюджеттыгар уларытыыны киллэрэр туһунан боппуруоһу улуус баһылыгынан экономика уонна үпкэ солбуйааччы Л.Н. Петрова иһитинэриитин истэн баран былаанаммыт уларытылары ылынарга диэн быһаардылар.

Бу программаҕа кыбыллыан баҕалаах субъект (регион, муниципальнай тэрээһин) 30-ча %-наах үбү бэйэтин бюджеттэн угуохтаах эбит. Оччоҕо РФ бюджеттэн 70%-х өйбүлүү оҕорууну мэкитиэри эбит. Онно улуус дьаһалтата ирдэниллэр болдьоххо диэри болдьоон нэһилиэккэртэн уонна улуус тэрилтэлэриттэн 39 араас техникаҕа сайаапка хомуйбут, олохтоох бюджеттан көстүөн сөп үпкэ суоттанан. Ол быһытынан бу программаҕа кыттыһар 3951900 солк. сана 2010 с. бюджетка «Нам улууһа» МТ дьаһалтатын материалнай ороскуотугар, «Ынах сүөһү иһитин сайыннарыы» муниципальнай тус сыллаах программатыгар, бөһүөлөктөр икки ардыларынаағы суоллары көрүүгэ-харайыыга, суһал быһылааннары сэртимгэ уонна туоратыыга көрүлүбүт үптэн сарбийан таһаарарга диэн этини улуус депутаттара өйөтүлөр.

Бу сессияҕа Нам улууһун сүүмэрдэммит хамаандата СР норуоттарын V-с спортивнай оонньууларыгар кыттыгытын туһунан боппуруос киллэриллэн баран үбүлээһинэ быһаарсыллыбатах буолан хаттаан чоҕуйан, быһаарсан баран киллэрэргэ диэн көһөрүлүннэ.

Үһүс боппуруоһунан «Улуус сэбиэтин 2010 сылга ытгар үлэтин былаана» диэн боппуруос туруорулан көрүлүннэ уонна кэккэ этилиэринэн чуолкайданан биер санаанан бигэргэтилиннэ.

Инноцентий ИВАНОВ

ФОТОКОНКУРС

«ЭҢСИЭЛИЛИИН» БИИРГЭ»

1. Уопсай балаһыанньа

«Энсиэли» хаһыат төрүттэммитэ 75 сылын көрсө хаһыат редакцията «Энсиэлилин бииргэ» диэн улуустааҕы фотоконкурс биллэрэр. Улууспут хаһыата эһиэхэ күүтүүлээх, кэтэһиллээх ыалдьыт буолары дакаастаан, ханна да буоллун, үлэҕэ, сыһыанга ааһаа эрүү былдыһа-тараһа үөрүүнэн ааҕаргытын көрдөрүөхтээхтэр.

Сыала-соруга

— уус-уран хаартыска көмөтүнэн улуус хаһыата ааҕааччыга наадатын, кэтэһиллээһин табаткы көрдөрүү.

2. Кыттыгы усулуобуйата

Хаартыскаҕа «Энсиэли» хаһыаты ааҕа олоҕор, кэтэһэ-манаһа сылдыар түгөнүт итэҕэтиилээхтик көстүөхтээх. Хаһыат хайаан да элемент быһытынан баар буолуохтаах. Үлэ ис хоһоонун бэргэнник ааттаһын (подпись) ирдэнэр. Кээмэйэ: 9x15, эбэтэр флешканын, дискэнэн, биитэр editor@namtsy.sakha.ru электроннай аадырыска ытыаххытын сөп.

Куонкурска кирибит үлэлэри сыаналыырга уус-уран көстүү, сурук ис хоһооно, түһэри хаачыстыбата учуоттаныахтара. Хас да хаартысканы ытыаххытын сөп. Автор аата, тугун дьа-рыктанара, аадырыһа, телефона толору ыйыллыахтаах.

3. Наҕараадалааһын

Кирибит үлэлэри хаһыат айар үлэһиттэриттэн тэриллэбит дьүүллүүр сүбэ көрүүгэ. Ирдэбиллэргэ эппиэттир хаачыстыбалаах хаартыскалар «Энсиэли» хаһыакка бэчээттэниэхтэрэ. Кыһылаахтарга 1,2,3 миэстэлэр ананыхтара. Кинилэр чистээһин хаһыат тэриллэбитэ 75 сылыгар аналлаах тэрээһингэ, алтынны 8 күнүгэр буолуоҕа.

4. Куонкурсу ытыгы болдьоҕо

Куонкурска кыттар матырыйаалларытын ыам ыйын 15 күнүгэр диэри тиксэрэбит. Хаартыскалаах суруктун манньк аадырыска ытыагыт: 678380, СР Нам улууһа, Нам сэл., Заложная ул. 4. эбэтэр editor@namtsy.sakha.ru «Энсиэлилин бииргэ» фотоконкурска диэн бэлиэлээх буолуохтаах.

Хайдах олохтоот, ыаллар?

ХАТЫРЫККА МАС КЭРДИЛЛЭР

Хатырык нэһилиэтин олохтоохторун инициативалара бүтүн республиканы биһирэнэн биһиги биер дойдулаахпыт М.К. Аммосов аата Хотугулуу-Илинги федеральной университетка онунан хааларын туһунан олунньу 4 күнүгэр 1811 Н-дээх республикабыт президиэ В. Штыров уурааҕа тахсыгытын планеркаҕа истэммит дохсун ытыгы тыаһынан уруйдаатыбыт.

Нэһилиэк олохтоохторо Улуу Кыайы 65 сылыгар аһаҕас фестивалга бэлэмнээх сылдыраллар. Ол курдук, оскуола, балыыһа, ОДКХ, детсад, баһаарынай чаас, олохтоох дьаһалта о.д.а. тэрилтэлэр концертыыллар. Олунньу 11 күнүгэр хас чэппиэр аайы М. Аммосов аатынан государственность музейыгар Кыайы 65 сылыгар аһаҕас киһинэ босхо көрдөрүллэрэ былааннанна.

Муус устар 23 күнүгэр М. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуола 80 сыллаах үбүлүүҕэ ытыллылар былааннанар. Олунньу 19 күнүгэр нэһилиэккэ Учутал сылын арайыгы буолуоҕа. Маны таһынан, оскуолаҕа уһунук, таһаарылаахтык үлэлээбит, СР үөрэҕириитин туйгуна, 2005 с. СГУ гран-при хаһаайката, «За спасение утопающих» мэтээлинэн наҕараадаламмыт начальнай кылаас учуутала Надежда Винокурова региональной айар семинары бытаары бэлэмнэнэ сылдыар.

Соторутааҕыта улуустааҕы «Билии» обществө салайааччыта Т. Степанова уонна КДН эппиэттир секретара М. Ядрихинская кэһэнэр нэһилиэк обществөноһугар үлэлэрин

отчуотун билиһиннэрдилэр, инники сыаллары, сорууктары сиили дьүүллэстилэр.

Улууспут салалтата, баһылыктар нэһилиэктэр инники сайдыыларын былааннарга олоҕурун тутууга анаан мас кэртэрэр сирдэри үөрэтэ сылдыраллар. Баһылыкпыт А. Пинигин Хатырыктан 85 км ыраах сиргэ сыгар Тумара үрэх сирин, маһын үрэтэн баран улуус дьаһалтатыгар Хатырык нэһилиэгэр детсад, үс муоста, ОДКХ гараһын туугуларыгар, кулууп өрөмүгүнүгэр, дьаһалта дьэһитин кэһэтиигэ, баанньык өрөмүгүнүгэр уонна Атамайга турар гараһы уларытан типовой хотон оҕоһулларыгар 490 м3 дьыалабыай мас кэрдиллэхтээх диэн 7 киһилээх биригээдэни тэрийин ытты. Бу күннэргэ 40 км суол солонно.

Соторутааҕыта буолбут мунһаха нэһилиэк ветераннарын сэбиэтин председателиэн участковой балыыһа санитарката Евдокия Слепцова талылынна. Солбуйааччытынан пенсионер Гаврил Корякин буолла.

«Сахателеком» аҕыһах ыйдаагыта арайбыт лицейи счегунан телефон төлөбүрүн аахсар буолбутунан нэһилиэһнэ астымат, сөбүлээбэт санаата элбээтэ. Ол курдук, арааран баран төлөмүтүн кэһнэ хойутаан, хас да хоһон баран холбуулар, квитанциялара хойутаан кэлэр уонна хас да киһи төлөтөбүүнэ олохтоох почтаттан ытыллылар бэрэ-эдэгин олохтоохтор сөбүлөспөккэ тустаах тэрилтэ суһал миэрэни ыларыгар көрдөһөллөр.

А. КУЛИЧКИНА, Хатырык

Ааҕааччылар истииллэригэр БААННА ТӨЛҮҮР НААДАТА СУОХ

Олунньу 12 күнүгэр СР үпкэ министерствотын ыйытынан уонна «Энсиэли» хаһыат редакцията сбербаан Намнааҕы офийһын кытта дуогабарыгар олобуран биһиэхэ биллэри, реклама о.д.а. биэрээчиллэр аны сбербаанга, «Россельхозбанна» баран төлүүр бэрэ-эдэктэрэ тохтолуунна. Ол эбэтэр клиенттер редакцияҕа кэлэн уруккулун уу харчынан төлөтүлөр да оһон бүтэр. Ити курдук хаһыат өһөтүгэр наадыйааччылар баан уонна редакция икки ардыгар төттөрү-таары кэһиллэрэ-барыыла, биһиэмэлэрин сүтэриилэрэ суох буолуоҕа. Сиили быһаарыларга наадыйааччылар 41-3-32, 41-1-41 тел. билсиэххитин сөп.

Редакция

«Роспотребнадзор» сэрэтэр «МОЛОЧНАЙ ДОЖДИК» СОДУЛА

Олунньу 4 күнүгэр 10 күнүгэр дылы Саха республикатыгар 188 киһиэхэ ис ыарыыта бэһитэнэ, ол иһигэр 131 оҕо ыарыыда. 56 ыарыһаха бактериологической анализ түмүгүнэн дизентерия диэн диагноз туруорулуунна. Бу ыарыы тарҕанытын Дьокуускай куорат үүт собуота тохсуну 31 күнүгэр олунньу 5 күнүгэр дылы оҕорбут «Молочный дождик» диэн упакөөккө үүт аһылыктарыттан сибээстиллэр. Билигин Дьокуускайдаагы үүт собуота үлэтин бастаах кэмгэ тохтоһон турар.

Бииги улууспутугар Дьокуускайдаагы үүт собуотун «Молочный дождик» үүт аһылыга маһаһынарга куруук атылаһар. Саха республикатын «Роспотребнадзор» управлениета бу ый 8 күнүгэр ыһыт суругар олобуран Намнаагы

«Роспотребнадзор» специалисттарынан Дьокуускайдаагы үүт собуотун «Молочный дождик» үүт аһылыктара олунньу 9 күнүгэр атыттан тохтолуунулар. Уопсайа 6 көрүг, 258 киһи үүт аһылык атыттан уһулунна.

Улууска олунньу 6 күнүгэр 10 күнүгэр дылы барыта 15 киһи ыарыыда, ол иһигэр 11 оҕо. Намтан 9, Хамаҕаттан 5, Хатырыктан 1 киһи ыарыыдылар. Билигин ыарыһахтар бары инфекциянай балыыһаҕа эмтэнэ сыталлар. 2 ыарыһаха бактериологической анализ түмүгүнэн дизентерия диэн диагноз туруорулуунна. Үлэһиттэр бары «Молочный дождик» үүт аһылыгын сизэн баран ыарыыдыбыт дииллэр.

Маһаһынартан 10 проба үүт аһылыктар лабораторнай анализка ылыллыбыттар. Билигин анализтарын түмүгэ биллэ илик. Бу тахсыгыт ыарыыларынан санитарнай-эпидемиологической чинчийи оҕоһулла сылдыар.

Е.В. КАНАЕВА,

«Роспотребнадзор» Намнаагы территориянай отделын начальнигы солбуйааччы

Улуу Кыайыы 65 сылын көрсө

ЭЙЭ ИҢИН ТУРУУЛАСТЫГА

Слепцова Евдокия Алексеевна — Хатырык саамай саастаах киһитэ. 88-с хаарын түһүрдэ. Евдокия Алексеевна олох эриирин-мускуурун барытын ааспытта. Кини Дьяаны Саккырыгыгар төрөөбүт. Огдоочуяа 5 саастааҕар аҕата өлөн кыаммаккалар ыал устун барбыттар. Онно биір ыалта хоно сытта-хтарына, Намтан сылдыар Слепцов Алексей Михайлович (Туйах) кинилэри таба көрөр. Онон ийэтэ икки кыратын дьонго иитиэххэ биэрэн баран, Хайгыалаахха көһөн кэлэр. Онтон ыла ийэтинээн ыалтан ыалга көһө сылдьан иистэнэн аһыыллар. Огдоочуяаны Туйах эмэксининээн Настаалыын оҕолоро суох буолан иитэ ылбыттар. Өссө Матырыас диэн эмиз иитэр кыыстаахтар эбит. Төрөппүт ийэтэ икки сыл буолан баран ыараханник ыалдан өлөн хаалар. Кыысчаан төгүрүк тулаайах хаалар. Евдокия Алексеевна А.М. Слепцов — Туйаҕы: «Тангара миэхэ анаан тиксэрибт киһитэ эбит, кини киһи-хара ҕыммыта», — диэн махтанан ахтар.



Хайгыалаахха «Чкалов» колхоз тэриллибитигэр иипит ийэтинээн Настаалыын, ынах биэрэн, кыттыһан кирибиттэр. Колхозтарыгар 2-3 сыл буолан баран «Фордзон» трактор кэлбит. Ону А.М. Слепцов — Туйах сүрдээх мындыр киһи буолан биірде да туруорбакка сүрдээх уһундук үлэлэпит. Кини тракторунан бурдук тартарары огорбут. Алдьаннаҕына бэйэтэ чаастарын чочуйан өрөмүөннүүрү үһү. Уус киһини, айанныттар аттарын боккуоптаан биэрэрин иһин, Туйах диэн ааттаабыттар. Колхуоһугар ударник уонна стахановец буолталаабыт. Евдокия Алексеевна иипит, киһи ҕыммыт аҕатын истинник саныыр, ахтар.

1932 сыллаахха Хайгыалаахха оскуола аһыл-
лыбытыгар 1-кы кылааска үөрэнэ кириэр уонна Түбэнэн, Намынан, Хатырыгынан үөрэнэн 5 кылаас үөрэхтэнэр.
Эдэр, сытыы кыысчаан 1937 сылтан колхоз үлэтигэр оройунан туһар. Хайгыалаахха улахан типовой колхозтун тугуһунан таһар. Түбэҕэ дылы суол оноруугутар 44 күрбэни тутуһар. Киһэтин улахан дьону ааҕар балаҕанга үөрэтэр. 1940 с. Бөтүнгэ баран улахан дьону үөрэтэр. 1941 с. көргөннээн саҕа олох олон эрдэвинэ, сэрии саҕаланар. Көргөһүн Тарскай Николай Петровиһы бастакы хомуурга илдьэ бараллар. Киһитэ онтон эргиллэбэт. Сэрии кэмигэр Бөтүнгэ кыра оҕотун көтөҕө сылдьан араас үлэни барытын толороро. От-мас үлэтэ, бурдук ыһыгыта, хомууһута, борохуоту курустааһына кини намчы санынан ааспыттар.
Евдокия Алексеевна саамай ыарахан үлэтинэн налоговая агеннан үлэлээбитин ахтар. Ол курдук, сылбархай ууну иһэ, дыабарааскы этин сии олорор ыалтан нолуок хомуур сүрдээх ыарахана. Ол эрэри очотооҕу «Барыта — фронт!» диэн сокуон олус кытаанаҕа. Дьон эрдээх сээкэй малларын атыылаан син биэрэллэрэ, төлөһөллөрө үһү. Нолуок хомууһугар үрдүк көрдөрүүлэрин иһин 1943 с. алтынны 23 күнүгэр «Отличник финансового фронта» диэн үрдүк ааты иҕэрбиттэр. 1946 с. сэтгини 14 күнүгэр «1941-45 сс. Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр килбизинээх үлэтин иһин» мэтээлинэн наҕараадалаабыт.
Сэрии издэнин этинэн-хаанынан билбит Евдокия Алексеевна 1938 с. биір сыллаах пенсиятын олорчу Советскай эйэ фондугар анаабыта. 1988 с. үлэлээн бүтүөр диэри хамнаһын 10% эмиз бу фондаҕа биэрбит. Бу, туһугар эмиз эйэлээх олоххо героидуу быһыы буолар. Ол иһин «Почетный знак Советского фонда Мира» диэн бэлиэнэн наҕараадалаабыта.
Ытык кырдыҕас Евдокия Алексеевна баччаҕа кэлбитигэр сэбиэскэй былааска махтанар. «Кини баар буолан соҕотох тулаайах кыыс бу олордоҕум», — диір. 80-тан тахса сыллаарыта кумалаанга барбыт хогу дойдуга кыысчаана сүрдээх кыһалҕалаах, эмиз да баай ис хоһоонноох олоҕу олорон кэллэ. Тыыл ветерана буоларынан билигин Хатырыкка бэриллибит толору хааччылыылаах дьиэтигэр улахан кыһын Ольга Георгиевна Слепцованы кытта кини амаар көрүүтүгэр-истиитигэр биһэн, сиэнэ кыыс дьоллоох күлүүтүн истэн үөрөкөтө дьоллоно, үрүн күнүн көрсө олорор.
Эрчим БАҕЫЛ

2010 сыл — Россияҕа Учуутал сыла ААН ДОЙДУТААҒЫ ТУУРГА СЫРЫТТЫЛАР

2000 с. тохсунньу 27 күнүгэр Саха республикатын бастакы президентэ М.Е. Николаев «Саха» НККК «Хотугу сулус» оҕо телерадиоакадемияны тэрийэр туһунан ыһаах таһаарбыта уонна Т.А. Гоголеваны директорунан анаабыта. Ол кэмнэртэн мин бу телерадиоакадемия гранын ыһааҕыттан штатта таһынан үлэһит быһытынан академия араас үөрэтэр туурдарыгар Нам улууһугаттан 35 эдэр корреспонденттары рекомандациялаан сырыттыннардым.

2001 с. Артем Иванов (НСШ-1), 2002 с. Наташа Бочкарева, Туяра Сыромятникова (НСШ-1) Европа, Скандинавия дойдутарынан, 2003 с. Аня Сидорова (НУТ), Ира Илларионова (1 Хомустаах), «Греция предолдлимпийская», 2005 с. Катя Сивцева (НСШ-1) «Экспо-2005» Наҕоҕа куоратыгар аан дойдутааҕы быыстапкаҕа сылдьан Саха сиригэр «Юкагирскай мамонун төбөтүн» дьопшуннар сөҕө көрбүттэрин илэ көрөн, 2006 с. Коля Большицкий (Көбөкөн) Кытайга, 2004, 2008 сс. «Азия оҕолоро» Ш уонна IV оонньууларыгар Коля Петров, Настя Шапошникова, Настя Новгородова, Анжелика Семенова, Коля Попов, Жена Слепцова (НСШ-1), Аня Сидорова, Гриша Москвитин (НУТ) аан дойдутааҕы спортивной күрэхтэһиилэртэн репортажтарын телевизорунан көрбүт, радионан истибит буолуохтааххыт. Маны таһынан Сахабыт сиригэр «Томтор — тымныы чыпчаала», Бүлүү бөлөҕүн улуустарынан, Чурапчынан, Тааттанан, Уус-Алданнан Сахабыт сиригэр бэлиэ сирдэрин, чулуу дьоннорун билсэн «Төрөөбүт дойдум устун» «Юнкор дневнигиттэн» телевидениэнэн биэриилэр онһулуллубуттара.

Т.А. Гоголева салайар коллектива «Саха» НККК «Хотугу сулус» оҕо телерадиоакадемия үлэтин куруук билсэр, интэриэһигир, болгомтоҕо илдьэ сылдьар. СР правительствота, үөрэтиригирин министрствота бу академия үлэтин харахтарын далыттан мүлчү туппакка өрүү өйүүллэр. Бу барыта Сахабыт сиригэр оҕолоро дириг биллилээх, үрдүк культурулаах, патриот дьон буолан улаатан тахсалларыгар улахан оруоллаах. Бу оҕолору үөрэтии, сайыннарыы ураты көрүнгэ буолар.

Быйыл тохсунньу 5-16 күннэригэр И.С. Гаврильев аатынан Нам 1 N-дээх орто политехническай оскуола 7 «а» кылааһын үөрэнээччилэрэ, «Телепрессфото-ревию» информационнай кини корреспондентнара Анна-Мария Степанова, Катя Бубякина, Ньургуяна Лукина Дьокуускайга «Төрөөбүт дойдум устун» Кыайыы 65 сылыгар аналаах үөрэтэр тууругар сылдьан биллилээх учуонайдар, журналистар, редактордар, режиссердар лекцияларын иһиттилэр, телевидение уонна радио биэриилэрин матырыйаалларын онорустулар. Элбэххэ үөрэнэн, бөлөмнөнөн үргүлүү тохсунньу 17-31 күннэригэр аан дойдуга цивилизациятын тууругар баран кэллилэр. Бу ыйтан телерадиоакадемия юнкордара, олох истрэгир биһиги кыргыттарыбыт бөлөмнэбит Европаттан репортажтарын «Саха» НККК «Хотугу сулус» телерадиоакадемия таһаарар «Дневник юнкор» биэриилэрин мүлчү туппакка көрүүтүгэр ыһаарыт. Анна-Мария Степанова суоллааҕы бэлиэтээһиннэрин улуус хаһыатыгар бөлөмнөи сылдьар.

С.Г. ЕМЕЛЬЯНОВА,
Нам 1 N-дээх оскуола

Сыллааҕы түмүктэр

«УЛУУСПУТ КИИНЭ — УЛУУСПУТ СИЭРКИЛЭТЭ»

Манньык тылларынан «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыга Петр Попов олунньу 12 күнүгэр ааспыт сылы түмүктүү тэрээһингэ иһитинэриитин түмүктээтэ. Петр Михайлович үгэс буолбут көрсүһүүгэ Нам селотугар былырын 15 түөлбэ тэриллэн үлэлэрин көхтөөхтүк саҕалаан сыл устата элбэх тэрээһиннэри ыһыттарын, маньаха түөлбэ салайааччылары баскөс оруоллаахтарын, кинилэр үлэлэрин сүрүннүүр баһылыгы солбуйааччы С.Д. Кобякова сөптөөхтүк салайбытын о.д.а. бэлиэтээтэ. Ону сэргэ билигин да кыайтарба-тах кэккэ түгэннэргэ бол-бомтону туһаайда.

рын хааччыарбыт сүрүн сорукут буолар диэн П.М. Попов тоһоолоон бэлиэтээтэ.

Бу түмүктүү киһэҕэ кэлбит ыалдыттар, улуус киинин актыыба түөлбэлэр салайааччылары биірдиһэн сирэйдэрин-харахтарын көрөн, кинилэр үлэлэрин сыанабылларын истэн селоба ытыллар обществнай үлэ туһунан сөптөөх өйдөбүлү ыллылар. Бастын үлэлээх тэрилтэлэр салайааччылары, ол иһигэр И.Н. Максимов, 1 N-дээх орто оскуола, Н.П. Никонова, 2 N-дээх орто оскуола, А.П. Зырянова, начальнай оскуола, В.Н. Попов, гимназия, директордара о.д.а. дьаһалта бочуоттаах грамоталарынан бэлиэтэннилэр. Маны сэргэ «Ленскэй нэһилиэк» МТ дьаһалтагыгар улахан көмөнү онорбут Н.И. Тарасова, А.В. Новгородов, Р.А. Сидорова, Е.Д. Эверстова, Н.Е. Васильева о.д.а. эмиз итинник наҕараадалары туттулар.

Үөрүүлээх тэрээһин мунгу-туур өрүгүнэн ааспыт сылга олохтоммут кэккэ номинациялар кыайылаахтарыгар туоһу сурдуктары уонна бириистэри туттарыы буолла. Ол курдук «Человек дела» номинация кыайылаа-абынан чааһынай предпринимателлэр Леонтий Стрекаловскай уонна Кирилл Афанасьев, «Лучший дизайнер-интерьер года» номинацияҕа — «Электра» маҕаһыын, «Лучший руководитель микрорайона» номинацияҕа — «Ипподром» түөлбэ салайааччыта Клавдия Винокурова, «Водитель года» номинацияҕа чааһынай предприниматель Дмитрий Попов, «Преданный патриот» номинацияҕа



12/02/2008 15:12

чааһынай предпринимателлэр Спартак Порогов уонна Лев Корнилов, «Коллектив года» номинацияҕа «Ленагазсервис» коллектива, «Үрүн илгэ» номинацияҕа «Чэчир» бааһынай хаһаайыстыба, «Өлгөм эт» номинацияҕа «Кымыс» бааһынай хаһаайыстыба, «Өлгөм от» номинацияҕа «Иһирэх» бааһынай хаһаайыстыба ааттаннылар.
Улуус киинигэр ытыллар тэрээһиннэргэ актыыбынайдык кыттан «Лучшая общественная организация» номинацияҕа «Сыркы» инбэлииттэр обществолара, «Лучший спонсор» номинацияҕа «Уют» маҕаһыын, «Лучший детсад» номинацияҕа «Көлүкчээн» оҕо саада, быйыл саҕа олохтоммут «Новая услуга» номинацияҕа чааһынай предприниматель Нина Хордогосова, «За сотрудничество» номинацияҕа чааһынай предприниматель Надежда Гатилова ааттаннар кинилэри чиэстээһин буолла.

Саалаҕа олорор дьон бары кэриэтэ бэркэ билэр киһиттэр, үөрэ-бирии эйгэтигэр олоҕун олоччу-

Маны сэргэ улуус дьаһалта-тын бэрэстэбииттэлэ П.Р. Михайлов тахсан эмиз бары бэркэ билэр киһиттэр, улуус оҕолорунурууларын өр сылларга эмтээбит, көрбүт-истибит педиа-тр Дьячковская Евдокия Семёновна «Нам улуһун бочуоттаах гражданина» үрдүк аат иҕэриллибитин этэн туран туоһу суругу, бэлиэни уонна аалай лиэнтэни туттарда.

Түмүктээн эттэххэ, «саҕаламмыт үлэ түмүктэниэхтээх» дииллэрин курдук кэрдис кэмнэргэ бастын үлэлээхтэри чиэстиир, дьон биір-биэс харчыта суох сүрэхтэрин бабатынан ылсан үлэлээбиттэрин сөптөөхтүк сыаналыыр үтүө үгэс салҕанан бара туруохтаах. Оччобуна эрэ улуус киинигэр эрэ буолбакка, бары нэһилиэккэргэ общественность түмсүүлээх, дьон-сэргэ олоҕо интэриэһинэй буолуоҕа, кэрэҕэ-үтүөҕө тардыһарга олук охсулла туруоҕа.

В.КАСЬЯНОВ

Хаартыскаларга: «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыга П.М. Попов «Лучший детсад» номинацияны «Көлүкчээн» детсад сэбиэдиссэйэ А.И. Прокопьеваҕа туттарар.

Түөлбэлэр визиткаларыттан элбэҕи биллээххэ, туһанаахха сөп.

Көхтөөх үлэ кэнниттэн сыһыанарга, алтыһарга олус тобоостоох. Хаҥастан иккис — «Ипподром» түөлбэ салайааччыта К.С. Винокурова, номинация кыайылааҕа.



12/02/2008 16:50



Ордук харахха бырабыллар санитарнай ыраастааһынна со-дотох биір управляющай компа-ния кыаҕа тийбэтэбин ахтан туран, сыл бүтүүтэ 7 управляю-щай компания тэриллэн бу дьы-алаҕа ылсыбыттарын, нэһилиэк дьаһалтата мантан дьонун түмүктэри күүтэрин эттэ.

Нам улууһугар кэлбит ыал-дыттар, нэһилиэккэртэн сыл-дыар дьон-сэргэ кыһыннары-сайыннары улуус киинигэр хай-дах-туох тутуу ытылларын, общественной бэрээдөк, село са-нитарнай туругун көрөн улуус бүтүүнүн туһунан сыанабыл онороллор. Онуоха кэлэр өттүгэр кыыстыбат, сирэйбит кытарбат курдук дьип-дьап хо-мунан, тэрилтэлэр тастарыттан саҕалаан уулуссаларыт, ыал-лар олбуордара мэлдьи ыраас, уурбут-туппут курдук буола-

БҮГҮН – ИЙЭ ТЫЛ, СУРУК-БИЧИК КҮНЭ

САХА ТЫЛЫН СУРУК-БИЧИК КҮНЭ

БОППУРОУОСТАРА

Саха тыла судаарыстыба тылын ыстаатыһын ылыммыта. Ити турукка олохторун толкуйдуубут. Саха тылын көннөрүүгө бастаан туһаайы ылыммыпыт. Ити син кыаллыбыта. Саха тыла судаарыстыба тыла буолбута. Ити кэнниттэн иккис харды — «Сахалыы таба суруйуу тылдыта» онһулуллубута. Кирибит нуучча тылын сахалыы суруйуу көнүлүмүтэ.

Оттон билигин үһүс харды онһулла турар. Ол тиэрмини бэрэдэктээһин дьон аатырар.

Саха тылын сайдан иһини сүрүн түһүмэхтэрэ итинниктэр. Бу үс харды сөптөөхтөр. Арай, олоххо кириэн иһинилэрэ элбэх боппуруостаах. Саха тыла судаарыстыба тыла дьон ааттанар буолан баран, саха тылын сокуон быһытынан олоххо киллэрэн иһи мөлтөх. Итинэ, сүрүннээн, саха тылын олоххо сокуон быһытынан киллэрини хонтуруоллуур уорган суох. Ол иһин хас бириди иһитиннэрэр-биллэрэр сирэстибэ бэйэтэ билэринэн үлэлиир. СГУ эмиз бэйэтэ талбытынан үөрэтэр. Бу уорган төрдө баар курдук эрэри, үлэтэ кыаллыбат. Биһиги өр көмгө саха тылын Киинэ тэриллэрин туруорсубуппун. Билигин итинник Киин баар. Ол гынан баран үлэтэ ситэтэ суох.

«Сахалыы таба суруйуу тылдыта» тахсыбата ыраатта. Ол гынан баран, бүгүн даҕаны хаһыаттар, атын да эйгэлэр ону туһана иликтэр. Итинэ эмиз тылы сүрүннүүр уорган үлэтигэр кытаанах дьаһаллар суохтара мөһэй буолар.

Билигин «Дьыала-куолу» уонна «Үөрэх» тылыгар 40 тыһ. кэриҥэ тиэрмин онһулуллуба. Өссө «Үлэ-хамнас» уонна «Успуорт уонна ускуустуба» тыллара онһулуохтаахтар. Дьэ, бу кэнниттэн тылы дьынгээхтик сайыннаран барыахпыт. Тиэрмин тылдытыгар, сүрүннээн, таба суруйуу тылдытыгар уо.д.а. кирибэтэх тыллар кириэллэр.

Биһиги бу өттүгэр тыл олоххо кириитин хонтуруоллуур уорган күүһүрэн ирдийбит. Бастатан туран, «Сахалыы таба суруйуу тылдытын» халбаннаабакка толоруу ирдэнэр. Бу кэлэр икки-үс сылга ону ситиһини толкуйдуобун.

Тылы көннөрөөр харды баар. Ол хардыны дьынгээхтик уонна эрэллээхтик олоххо киллэриэххэ наада.

ТЭРИС
«Кыым» хаһыаттан

Олунньу саҕатыгар «Отуу уота» литературнай түмсүү чилиэннэрэ Чабылдан балаһыгар мустан аастылар. Түмсүүнү салайааччы А.Г. Кобяков иилээн-сафалаан ытта. Бастагынан, СР Суруйааччыларын союһун чилиэнэ А.Г. Дунаев республика делегациятын састаабыгар кирисэн И.М. Гоголев-Кындыл төрөөбүтэ 80 сылын бэлиэтиир үөрүүлээх түгэнгэ Бүлүү уллуһугар сылдыбытын туһунан билиһиннэрдэ, бэйэтин санааларын үлэһиннэ.

Иккиһинэн, «Чолбон» литературнай сурунаалга «Отуу уотун» чилиэннэрин айымньыларын таһаартары, Нам уллуһун айар куттаах дьонун айымньыларын республика ааҕааччыларын киэн эйгэлэригэр билиһиннэри туһунан кэспэтилинэ. Бэбискэвэ кирибит боппуруостар тула бэйэлэрин санааларын үлэһиннилэр М.Н. Жирков, И.Н. Елисеев-Усхаан, И.З. Кривошапкин, Г.К. Эверстов.

Учуутал, поэт, патриот, сталинскэй репрессияга түбэспит Иван Романович Петров төрөөбүтэ 95 сыла туолуутун икки күннээх тэрээһиннэригэр Кэбээйигэ биһиги улуспуттан «Отуу уота» литературнай түмсүү салайааччыта А.Г. Кобяков, журналистар улустаабы тэриллэлэрин эппиэтиир секретара Г.К. Эверстов, «Энсиэли» хаһыат корреспондента И.И. Иванов кыттыны ылан кэллилэр.

Билигин информ.

САХАТЫТЫ НААДА ДУО?



Билигин үөрэнээчи терминнэри сахатытан суруйарыгар уонна ааҕарыгар ыарыһар. Холобура, «промышленность» оннугар «бырамысалынас», «конференция-кэмпиринсий» манник хабааннаах тыллар үөрүйэбэ суох киһиэхэ уустуктары үөскөтөллөр. Наһаа элбэх термини сахатытан суруйууну оҕоҕо тиэрдэр, үөрэтэр ыарахан. Маныха бириэмэ наада. Оннооҕор кырдыаҕас дьон, сорох тыллары наһаа аһары түһүлээх дьон этэллэр. Оттон фонетическай принципкэ олохторун «школаҕа бардым» дьон оннугар үчүгэйдик иһиллэр. Онно терминнэри сахатытыны сыйыа-бааи киллэри ирдэнэр. Үөрэнэн бардахха, халыпка киридэринэ нуорма быһытынан барыта табыллыа дии саныбын. Онуоха бүтүн общественность турунуон наада. Дэлэбэ этиэхтэрэ дуо — нэһилиэнньэ 30 бырыһыана төрөөбүт тылын саҕарбат буоллаҕына, бу тыл эстэр кутталлаах дьон. Онно терминнэри сахатыты — билигин кэм ирдэбил. Кэтээн көрдөххө, урукку тыллары кытта тэҥнээтэххэ, хаһыакка, телевидениеҕэ, араадыһаҕа сахалыы ыраастык, сыыс, хос тыла суох саҕа элбээтэ. Бу суолу туһунан бардахпытна, тылбыт сайдыа, эстиэ, сүтүө суоҕа. Сахалар баарбыт тухары, төрөөбүт тылбыт баар буолуохтаах.

Салгы кэлэр көлүөнэ ыччат — билигин оскуола үөрэнэр оҕолор тыла сыйыаннарын ааҕааха. 2 N-дээх Нам орто оскуолатын 7 «в», 8 «б» кылаас үөрэнээччилэрэ: «Саха тыла саха дьонугар наһаа оннук наадата суох быһыылаах. Мин санаабар, билигин олоххо оскуола оҕолоро нууччалыы саҕарбыттара быдан ордук. Аһыйах сыйынан Дьокускайга тимир суол кэллээбэ, араас омукар кэлэн олохсуйуохтара. Ол гынан баран, эмиз да сыйыа толкуйдур курдукпун эрэри, сүрүмүм этэр»; «Мин санырбынан, «үбүлүөй», «өрөспүүбүлүкэ» дьон суруйарбыт, саҕарарбыт улахан наадата суох. Тоҕо дьитэр, иһиллэллэрэ күлүүлээх, өйдөнөллөрө уустук. Холобура, мин 9-с кылааска үөрэнэбин, ардыгар сахалыы тыллаах хаһыаттары ааҕары ылабын уонна кирири тыллар аһары сахатытыллан суруллубуттарыттан, сатаан аахпаппын, ханнык тыл буоларын өйдөөбөппүн даҕаны. Устуна аһар баҕам сүтэн хаалар. Онон наһаа аһары тосту уларытан сахатыты наадата суох дии саныбын»; «Саха тыла биһиэхэ суруйарга, ааҕарга наада. Биһиги омук быһытынан уратыбыт — тылбыт. Оннооҕор атын омукар саха тылын кыһанан үөрэтэллэр, билэ сатыллар. Оттон нууччаттан кирибит тыллары сахатыты наада дии саныбын. Холобура, «өрөспүүбүлүкэ» дьон сөпкө саҕарарбыт»; «Саха тыла биһиэхэ, сахаларга, олус наадатаах. Тылбыт сайдарын, байарын туһугар, нуучча тылын тэҥнэ үөрэттиэхтэспит. Ол гынан баран, кирири тыллар барытын сахатытан саҕарыы эмиз табыллыбат курдук»; «Нуучча тыла суруйарга уонна куоракка сылдыарга, саха тыла эмиз суруйарга уонна дэриэбинэҕэ сылдыарга наадалаахтар».

1 N-дээх орто оскуола 11-с «б», 10 «а» кылааһын үөрэнээччилэрэ бары нууччаттан кирири тыллары сахатыты наада диэбиттэр. Олортон: «...тылбыт сүтэн эрэр дьиксинэбит, ол иһин бука бары биригэр түмсөн тылбытын харыстыааха, умнумуохха, сахатытыааха. Ылынааччы — ылыныа, ылыммат киһи олоҕор улахан сыйынан оннооҕо»; «Тылбытын-өспүтүн олох умнан, сүтэрэн эрэбит. Ыраастык сахалыы саҕарар дьон аһыйаатылар. Онон төһө кыалларынан тыллары сахатыты наада»; «Нууччаттан кирири тыллары сахатыты анал тэрилтэ үлэһин наада, тутта ылыһын да, тыллары барытын сахатытан саҕарбат буоллаҕы дии. Мин санаабар, мань олоххо киллэрэргэ бириэмэ наада»; «Төрөөбүт тылбыт аныгы 21-с үйэбэ умнуллан эрэр. Онон терминнэри сахатытан саҕарыы, суруйуу түргэник олоххо кирирэрэ буоллар, норуот быһытынан инники күөҥнэ тахсыа этибит».

«Оҕо тылын кырдык этилэр» дьон өс хоһоонго ситэнэспитинэ, үөрэнээччилэр, төһө да кыра оҕолор буолбатахтарын иһин, мин көрдөхпүнэ, кирилер санаалара терминнэри сахатытыга тахсар мөккүөрү толорук арыаллар. Онон Екатерина Николаевна этэрин курдук, кирири тыллары сыйыа-бааиа сахатыты табыстаа.

Л. УАВРОВСКАЯ

НОРУОТ БААЙА УОННА КЭСКИЛЭ

Тыл — норуот бэлиэ уратыта. Саха дьон территориябытыгар бэйэбит тылбытынан кэспэтибит. Онон тыл баар эбит — биһиги сайдыбыт төрүтэ. Бири тылынан саҕарыы культурабыт сайдытынан эрэ быһаарбат, экономикай, ол аата дьон олохун-дьаһаҕын ураты сайдытынан эмиз быһаарар буолан тахсар. Дьэ, ол да иһин буолуо, Иосиф Виссарионович Сталин, бэрт өрдөөбүтэ суруйбут «Марксизм уонна национальнай боппуруос» дьон сүһэ суолтаалах кинигэтигэр ити боппуруоһу тоһоҕолоон бэлиэтээбитэ. Кини бири территория, ол аата республика, государство иһигэр атын-атыннык саҕарар тыллаах норуоттар баалларын ыйан турар, бири сүрүннүүр тыл уопсай саҕарар тылын буоларын ыйыта. И. Сталин суруйбута: «Тыл-нация ураты бэлиэлэригэр биридэстэрэ», — дьон. Оччотугар биһиги бэйэбит сахабыт тылын харыстыр уонна сайыннаран сорукутаах буолуобут. Ол сорукутун биһиги төһө сөпкө толорон иһэбитий?

Тыл туттуллар уонна саҕарылар культураны туһууу ыраа-ылаатынан саҕа тылын орфографиятын тылдыта буолар. Тылдыт (словар) түбэспиччэ онһулуллубат. Итиннэ улахан үөрэхтээх уонна билиилээх дьон хас эмэ уонунан сылларга сыраллаһан үлэлиллэр. Үлэ элбэхтик көннөрүллэр, дьүүлэһиллэр, ол кэннэ туспа кинигээн таһаарылар. Итинэн туттуллар тыл суолтата улаатар. Тылы суолтатын билбэккэ эрэ түбэһиэх туттар сатамат эбит. Тылы сөпкө таба суруйууну учуонайдар, учууталлар туруулаһан көмүскүүллэр. П.А. Ойуунускай, Г.В. Байшев-Алтан Сарын саха тыла инникитин сайдар суолун ыйбыттара, үгүс мөккүөрдөр тура сылдыбыттара. Итиннэ нуучча тылбыттан кирибит тыллары саҕа киһитин өйдөөлүгэр хайдах хабаатыннаран саҕарыаха уонна суруйуохха сөбүй? Саха үөрэхтээбэ Н.Н. Павлов — Тыһыт сэрликэннинээри сылларга саҕа тылын орфографиятын онорон, туспа кинигээн таһаартарыта. Ити кэнниттэн тылы таба суруйуу боппуруоһугар үтүмэн элбэх научнай уонна научнай-популярнай кинигэлэр суруллубуттара. Ол гынан баран, биһиги сахалар, бири өйүнэн-сананан бири силлэстээх-мутуктаах тыллаах буолбатах курдукпун.

Холобура, «Кыым» хаһыа тылабыт. Саха сиригэр саамай аабыллар, ахтылланнаах хаһыат. Дьон интэриэһин, баҕатын билэн, учуоттаан олох туруорар боппуруостарын сөпкө, ардыгар сыгытык туруорар. Нуучча тылыттан кирибит тыллары наһаа сахатыты кини өйдөөлүн уустугурдар, ол уонна да курдук, ааҕарга бэрт олуттааҕас. Холобура, бырабытылыстыба, министиэристыба, буҕаалтыр, эконэмикай, дириэктэр, бороспойуус. Ити тыллары нууччалытынан ыгытааха өйдөөлүн бэрт сулдургу, саапыт-үйэбит тухары туттан кэлбит тылларбыт. Ол икки ардыгар нуучча тылыттан кирибит тыллары эмиз да уларытпакка суруйар: психология кабинитэ, баян, тренер, хореография о.д.а. Тылбытын бири сүннэ суох, суруллуохтаах майгыныттан туораан, талбытынан өрө-танҕары тутарбыт төһө сөптөөбүй? Тылбыт бири сокуонун сайыннарыллар ордута биллэр. «Кыым» хаһыаттан ураты Саха сиригэр таһаарылар хаһыаттар, сурунааллар атын да маассабай, иллюстрационнай кыра кээмийдээх брошюралар, буклеттар үгүстэрэ саха ийэ тылын тутуһан үлэли, таһаара олохтор.

Улууһум хаһыатын «Энсиэли» туһунан сорох бэлиэтээһин мин оноруктун баҕарарбын. Айар коллектив састааба эдэр. Эверстов Г.К., Рыкунова В.Н., Касьянов В.Г. курдук журналистскэй үлэбэ буспунтаахпыт, хайҕалы уонна үрдүккэ көтүүнү да билбэхтэспит хаһыат эрэллээх доҕотторо илээн-сафалаан, тыл быраапсай энкилэ суох буолуутун тутуһан үлэлиллэр. Уваровская Л.А., Иванов И.И., Новгородова Л.В. кинилэртэн хаалсыбакка, тилэх баттаһа көнүлүүр буоллар, бириди балаһаны таһааҕас онноотубакка суруйар дьобурдаахтар. Хаһыаптыт үүмүт сылга тэриллибитэ 75 сылын туолар. Онуоха конкурсу сулуобуйата ылыллыбыт буолан баран, толорулларбыр уустуктаах курдук Муусустар 10 күнүгэр дьэри 10 ыстатыйаны Кыайыы 65 сылыгар суруйуохпун ыарыһартабын. Хаһыат страница та да, арааһа, батара охсон таһаарбата чаччы. «Энсиэлини» нэһилиэнньэ улаханньы сөбүлээн ааҕар, таһаарылар ахсаана тохтоо суох элбии турар. Хаһыат страницаларыгар саҕаттан саҕа сонун матырыяаллар кутулла-симиллэ тураллар.

Саҕа дьыл буолаарыаҕай турдаҕына, уруккута профсоюзнай үлэ лидерэ Дмитрий Петрович Обутов «Уһун Ылдыана» дьон очерката

Г.И. КРИВОШАПКИН,
хаһыат 1953 сылтан
корреспондент, РФ Журналистарын союһун чилиэнэ, СР
культураны үтүөлээх үлэһитэ

Саха өрөспүүбүлүкэтин толорор былааһын уорганнарын 2009 сыллаабы үлэлэрин түмүктэриттэн

2009 сыл Саха өрөспүүбүлүкэтин эрэ буолбакка, Рундун Россия Федерацията уустуктардаах буолла уонна «тургутан көрүү» сылын аабылына. Ол эрэри Россия Бырабытталыстыбатын быһаччы көмөтүнэн, Саха өрөспүүбүлүкэтин Президентин, Бырабытталыстыбатын уонна Саха өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин суһал, далааһынаах үлэлэринэн уонна экономика силлиниитигэр, ол иһигэр ньиэп, гаас салааларыгар, туһааннаах үлэни саҕалаан, аан дойдутаабы үп кириисийин сүдү содулларын тохтору ситистибит.

Өрөспүүбүлүкэ уһун кэмнээх кэлим сайдыытын стратегиятын-Схема-2020-ни тэтимнээхтик олоххо киллэри экономика төрүт салааларын уонна социальнай эйгэни салгы сайыннара олу буолла. Россия судаарыстыбатын сайдыытыгар илинги регион оруола үрдээтэ, онуоха федеральнай киин, дойду салалтатын болҕомто күүһүрдэ, ахсын, Саха сирэ Сибиргэ уонна Дальнай Востокка тутуах регионунан буолуоҕа. Итини дойду үрдүкү салалтатын кытта көрсүһүү уонна кинилэр Саха сиригэр кэлэ сылдыһылара биэргэтэр.

2009 сыл атырдьах айыгар Саха өрөспүүбүлүкэтин Президентэ Вячеслав Анатольевич Штыров Российской Федерация Президентэ Дмитрий Анатольевич Медведевтин көрсүһүүтүгэр 2025 сылга диэри Дальнай Восток сайдыытын сүрүн хайысхалара уонна үлэ ырынагар үөскээбит быһыы-майгы дүүлүлэниллибиттэрэ.

2009 сылга Саха өрөспүүбүлүкэтин Президентэ Вячеслав Анатольевич Штыров Российской Федерация Бырабытталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин Владимир Владимирович Путини кытта иккитэ көрсүбүтэ. Ол түмүгэр аан дойдутаабы үп кириисийэ ордук күүскэ дьайбыт өрөспүүбүлүкэ экономикатын сүрүн салааларын алмаас, көмүс хостонунун, таас чох, ньиэп, гаас, хорҕолдьун промышленноһун өйүүргэ, өрөспүүбүлүкэ бюджетин хааччыйыыга ураты суолталаах быһаарылар ылыннылыбыттара.

Саха өрөспүүбүлүкэтин Бырабытталыстыбата, туруоруллубут стратегическай сыаллар, соруктар чэрчилэринэн, сүрүн болҕомто тэрилтэлэр үп-хаһаайыстыбаннай үлэлэригэр уурбута. Саха өрөспүүбүлүкэтин Тиниги олохтуур тэрилтэлэрин кэрискэтэ олохтоммута. Ити сыалга судаарыстыба өйбүлүн быһыытынан өрөспүүбүлүкэ бюджетиттан 3 266,6 млн. солк. бэриллбитэ, итинтэн 561,6 млн. солк. быһа бэриллбитэ, 2 705 млн. солк. судаарыстыба мэкитиэтэ оҥоһуллубута.

Россия үрдүнэн инвестиция көбө төһө да мөлтөөбүтүн үрдүнэн, бииги өрөспүүбүлүкэбитигэр сүрүн хаптыалаага инвестиция кээмэйэ 2008 сылга тэннээтэххэ, 12,6 бырыһыанынан үрдээн, 195 млрд. солкуобайы куорарда. «Россия регионнарыгар уонна куораттарыгар стратегическай былааннааһын» Бүтүн Россиятаабы VIII форумна «Кириисис усулуобуйатыгар регионнаабы экономикаҕа инвестиция кэрэхсэбилэн хааччыйыы иһин» номинацияга Саха сирэ кыйаһылааһын тахсыбыта. Бүтүн Россиятаабы орто көрдөрүүтүн уонна Дальнай Восток Федеральнай уокуругун көрдөрүүтүн инфляция тиэмнэтэ Саха өрөспүүбүлүкэтигэр саамай намыһаһын бэлиэтэнэр. Промышленнай оҥорон таһаары индексе 2008 сыл таһымын 91,3 бырыһыаныгар тэннээтэ, ити Россия орто көрдөрүүтүн үрдүк (89,2 быр.). Үрдээтин ньиэби, гааһы хостуур салааларга (туһааннааһын 2,8 төгүл уонна 5,2 быр.), тутууга (11,4 быр.), тыа хаһаайыстыбатыгар (1,3 быр.), бытархай эргингэ (2,1 быр.), нэһилиэнньэ төлөбүрдээх өнгөнү оҥорууга (2,0 быр.) бэлиэтэнэр.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

«Саха сирин собуруу өттүн кэлим сайдыыта» мэнгэ бырайыгы далааһынаахтык олоххо киллэри саҕаланна. Бырайыак кыттылаахтарын икки ардыларыгар туһааннаах Инвестиционнай сөбүлэһи түһэрсиллинэ. Канкунскайдаабы ГЭС-ни, Эльконнаабы хайа металлургиятын кэмбинээтин, массына уонна тимири суолларын, итинэн уот ситимин инфраструктуратын бырайыактыгар Российской Федерация Инвестиционнай фондатыттан 2009

сылга 5,3 млрд. үбү ылыбыт. Таас чоҕу, тимири, нефть, газ, алмаастык хостуур уонна таҕастыыр бөдөҥ комплекстары бырайыактыыр тэрилтэлэр куонкурус түмүгүнэн быһаарыллылар.

Саха өрөспүүбүлүкэтин экономикатын сүрүн промышленнай объектара үлэҕэ киллэриллиннэр. Алмааһы уонна таас чоҕу сир анныттан шахта нымаатынан хостуурга көһөн эрээбит, бу инникитин кэскиллээх хайысха. «Мир» рудник үлэҕэ киллэриллэр бастакы комплекса, «Айхал» сир аннынаабы руднигын үлэҕэ киллэриллэр комплексын II түһүмэҕэ, «Денисовскай» шахта бастакы уочарата, «Долгучаан» таас чоҕу байытар технологияскай комплекса үлэлэрин саҕалаатылар, «Иналгинскай» шахта тутулар. Элгээтэҕи таас чох бааидаах сирин туһаага таһаарар инниттэн Улак - Элгээт тимири суол тутуутун үлэтэ ытыллылар.

«ИСТА» турба ситимин ахсынньыга үлэҕэ киллэриллбит «Тайшет-Скородино» I түһүмэҕэ хостоһуну хааччаа суохытар хааччыйда уонна Саха сирин ньиэбин аан дойду ырынагар таһаарар суолу аста. Инникитин Россия

һаайыстыбата сылы үчүгэй көрдөрүүлэрдээх түмүктээтэ. Усулуобуйа төһө да ырахан буоллар, тыа хаһаайыстыбатын бордодууксуйатын баалабай оҥорон таһаарыта 2008 сыл таһымыттан 1,3 быр. үрдээтэ. 17,4 млрд. солк. бордодууксуйа оҥоһулунна. Сылгы, таба, дьиз көтөрүн ахсаана элбээтэ. Үүккэ уонна үүт бордодууксуйатыгар техникскай регламент кириэн уустук быһыы-майгы үөскээбитин үрдүнэн, 2008 сылы кытта тэннээтэххэ, үүт ыама бөрт кыранан аччаата (1 быр.). Кэтэх хаһаайыстыбалар үүттэрин соҕотуопкалырга анаан 191 нэһиликтээҕи сүөһү кэпэрэтибэ тэриллбитэ, сиикэй үүккэ 1476 декларация ылыллыбыта. 39,5 тыһ. т үүт бордодууксуйата оҥоһулунна (2008 сыл таһымыгар 109,3 быр.). Бурдук баалабай хомуура 2009 сылга 25,8 быр. үрдээтэ, оҕуруот аһын - 1,4 быр., от бөлөмнүнэн - 10,9 быр. үрдээтэ.

Тыа хаһаайыстыбатын салайыы хаачыстыбатын үрдэтэргэ кэккэ дьаһаллар ылыллылар. Тыа хаһаайыстыбатын тэрилтэлэрин үлэтэрин, экономическай балаһыаньаларын чэбдигирдэргэ 46 менеждери тыа сиригэр ытыттылар.

Өрөспүүбүлүкэ агропромышленнай комплексын сайдыытыгар бири төһүүнэн буолуохтаах «Бийит агроподок» инвестиционнай бырайыак олоххо киллэриллэр.

СЫЛЛААБЫ ТҮМҮКТЭР, КҮННЭЭБИ ТҮБҮКТЭР

Илингиттээҕи газовой программатын олоххо киллэрэргэ төрүт буолуохтаах Чайында гаастаах сиригэр үлэ саҕаланна. 2008 сыл таһымын 3 төгүл аһарар 1,9 млн. т ньиэп хостонно, итинтэн 1,8 млн. т «Сургутнефтегаз» аһаҕас акциялаах уопастыба Таалакааннаабы бааидаах сиртэн хостото. Алмаскай хостонор бааидаах сирин туһаага таһаарыы олоххо кирирдэ.

1,9 млрд. куб.м айылҕа гааһа (2008 сыллааҕар 105,2 быр.) уонна 89 тыһ. т гаас конденсата хостонно (105,7 быр.). Мэнгэ-Хаҕалас уонна Горнай улуустарын икки сэлээннээттигэр, итинэн Ленскэйгэ гаас аан бастаан кирирдэ. Саха өрөспүүбүлүкэтин нэһилиэнньэлээх пууннарыгар гааһы киллэрии судаарыстыбаннай программа чэрчитинэн, 310 км гаас турбатын улаҕа тардылынна, 2141 дьизэҕэ гаас киллэрилиннэ, 20 хоҕолунай гааһынан оттукка көһөрүлүннэ уонна 45 тыа хаһаайыстыбатын объектар гаас киллэрилиннэ.

Өрөспүүбүлүкэ транспортын инфраструктуратын сайыннарыы үлэтэ салгыы ытыллар. «Лена» федеральнай массына суолун учаастага уларытан тутулар. «Алдан» уонна «Кэбээйи» массына суоллара тутуллаллар, «Арктика» массына суолун Зырянка-Угольнай учаастагар өрөмүөн ытыллар. Халыма федеральнай суолугар Элгээт үрээти туоруур муоста үлэҕэ кирибитэ. «Нам-Булуус» олохтоох суолталаах массына суолун тутуу түмүктэннэ.

«Беркамит-Томмот-Дьокуускай» тимири суолун тутуу салгыы ытыллар. 2009 сылга 180 км тутулунна - манньык үрдүк тиэмнэлээхтик тутуу Аччыгыһы БАМ историятыгар суоҕа. Саха сирин собуруу өттүнээҕи бырайыак чэрчитинэн, 270 км уһуннаах тимири суол инфраструктуратын объектарын бырайыактааһын ытыллылар.

Өрөспүүбүлүкэ салгынын транспортын хампааньалара 1,1 млн. тахса киһини тастылар, ити 2008 сылы кытта тэннээтэххэ, 4,8 быр. элбэх. Көтүү географията сылтан-сыл кэнээн иһэр, сөмөлүөт паракта саҕардылар.

«2007-2011 сылларга электроннай Саха сирэ» тус сыаллаах өрөспүүбүлүкэ-тээби программаны олоххо киллэрии суотугар, сибээс өнөтүн оҥоруу көрүгэ уонна хабыыта кэнээн иһэр, чуолаан Интернеткэ киэн балаһанан тахсыыга.

Коммунальнай объекттар инфраструктураларын саҕардан биэри уонна техникскай сэллээһин салгыы ытыллар, онуоха 638 млн. солк. ытыллыбыта. Бүлүү куоратыгар ууну ыраастыыр тутуу үлэҕэ кирирдэ, Үөһээ Бүлүүгэ уу ылар уонна уунан хааччыйар тийик тутуута түмүктэннэ, Нерюнгри, Өлүөхүмэ, Таатта, Томпо уонна Аллараа Халыма улуустарыгар хочуолунайдар үлэҕэ кирирдэ.

ТЫА ХАҐААЙЫСТЫБАТА

Судаарыстыба көмөтүнэн тыа ха-

«Балыктааһын уонна уу биологическай ресурсаларын харыстабылын туһунан», «Бултааһын туһунан» Федеральнай сокуоннарга уларытылары киллэрии өрөспүүбүлүкэ уопастыбаннаһыгар долгуйууну таһаарда. Бултааһын уонна балыктааһын Саха сирин төрүт омукуртын үгэс буолбут дьарыктара буоларынан, бу сокуоннар кинилэр бырааптарын улаханньык таарыйаллар. Бииги сокуоннар чэрчилэринэн киллэри этиибитин дойду салалтата өйөөтө, онон билигин федеральнай сокуоннарга уларытылары киллэри үлэтэ ытыллар. Өрөспүүбүлүкэ туһааннаах министриистибэлэригэр уонна биедэмистибиэлэригэр быһаарыы үлэтэ ытыллыбыта, куонкуруска кыттар докумуоннары бэлэмнииргэ быһаччы көмө оҥоһуллар.

2009 сылга кириисийи утары үлэ чэрчитинэн, үлэ ырынага бигэтиитигэр ураты болҕомто уурулунна. Саха өрөспүүбүлүкэтигэр үлэ ырынагар үөскээбит тыҕааһыны сымнатарга эбии дьаһаллар туһунан программаны олоххо киллэрии түмүгэр, үлэтэ суохтар уопсай ахсааннара 2,6 быр. кыччаан, 44,2 тыһ. киһи буолла. Үлэтэ суох буолуу уопсай таһыма 8,8 быр. тэннээтэ (2008 сылга 9 быр. этэ). Программаны үбүлээһингэ 735 млн. ытыллына, ол иһигэр федеральнай бюджеттан - 609 млн. солк. Бу хайысханан өрөспүүбүлүкэ 37,4 тыһ. олохтоохторугар көмө оҥордубут. Ылыннылыгы дьаһалларга олоһуран үлэттэн маассабай ууратыны таһаарбатыбыт, сана үлэ миэстэлэрэ аһыннылар, үлэ-һиттэр дохуоттара намтаабата уонна социальнай тыҕааһыны сымнаттыбыт.

ДЬОБУС УОННА ОРТО БЫЗЕС

Саха өрөспүүбүлүкэтигэр 40-тэн тахса тыһыынча дьобус уонна орто урбаан субъектара үлэлиллэр. Урбааны тэрийэргэ табыгастаах усулуобуйа олохтонор, үбүнэн, иһитиннэриинэн-сүбээн уонна үөрэтинэн көмө оҥоһуллар. Дьобус уонна орто урбаан субъектарыгар үбүнэн көмө кээмэйэ балайда үрдээн, 600 млн. солк. тийдэ (4 төгүл). 2009 сылга баан кредитин ыларга 153,4 млн. солк. мэкитэ оҥоһуллубута, кредит бырыһыанын соргоутун төлүүргэ 42,9 млн. солк. субсидия бэриллбитэ. Онон дьобус уонна орто урбаан 189 субьегга 836,2 млн. солк. кээмэйдээх кредиттэй ресурстан туһамыттар. Дьобус уонна орто урбаан 137 субьегар 11 быр. намыһах ыстаапканан, барыта 65 млн. солкуобай суумалаах кыра кээмэйдээх кредит бэрилиннэ. Муниципальнай тэриллиллэргэ Дьобус уонна орто урбаан сайдыытын кииннэрэ, Урбааны өйүүр фондалар үлэлиллэр. Былырын Нерюнгри Бизнес-инкубатор үлэҕэ киллэриллбитэ.

Социальнай өтгүнэн ордук тыҕааһыннаах хайысхаларга сыананы уонна тарыыбы кыччаттарга өрөспүүбүлүкэ бюджеттар сылаабы үп көрүллэр: олоор дьизэ-коммунальнай өнгөлөр уонна

дизельнэй уот станцияларын тарыыпта-рын араастаһытын толуйуу, салгынынан, тимири уонна уу суолун таһыы социальнай суолталаах хайысхаларын субсидиялааһын, килиэби үтэр бурдук кууһунан атыыланар сыанатын субсидиялааһын уонна аһылык табаарын тиэрдигэ ороскуоту толуйуу. 2009 сылга ити сыалга 7,4 млрд. солк. ытыллына, ити 2008 сыл таһымыттан 25 быр. үрдүк, оттон 2010 сылга 8,7 млрд. былааннар.

Объективнай биричинэлэринэн (оттук кэмэ уһунунан, сирбит-оппут киэҕинэн уо.да.) бииги нэһилиэнньэбит олоор дьизэ-коммунальнай өнгө иһин төлөбүр ороскуоту саппат уонна Российской Федерацияга саамай намыһах, 2010 сылга 43 эрэ бырыһыан буолуоҕа, соргото өрөспүүбүлүкэ бюджетиттан дотация быһытынан төлөнүөҕэ. Онон судаарыстыба өйүүр буолан, Саха өрөспүүбүлүкэтигэр 2009 сылга олоор дьизэ-коммунальнай өнгөлөр төлөбүрдэрэ ыйга бири киһиэхэ 1564 солк. тэннээр, ити Дальнай Восток Федеральнай уокуругар бири саамай намыһахтар.

Нэһилиэнньэ кыаммат араҕатыгар аадырыстаах көмө оҥоһуллар. өрөспүүбүлүкэ дохуоттара кыһан олоруу алын кээмэйиттэн 1,5 намыһах граждандарга олоор дьизэ-коммуналь-най өнгөтүн ороскуоттарын мунтугуур таһымын стандарта кыччаттыллан, дьизэ кэргэн дохуотун 22 быр. 15 быр. диэри түстэ. Итин таһынан, үлэлээбэт, соҕотуун олоор биэнсийэлээхтэргэ чэпчэтии көрүллэн,

олоор дьизэлэрин изинн нуормата 64 кв. м. диэри кэнээтэ. Маһынан, таас чоҕунан оттулар кэтэх дьизэ олоор кыаммат олохтоохторго субсидияны биэри кэнээн иһэр.

Кириисис усулуобуйатыгар Саха өрөспүүбүлүкэтин Бырабытталыстыбатын сүрүн соругунан ис ырынагы сайыннарыы уонна сөптөөх сыана политикатын ытыты уонна сыананы олохтооһунга бэрээдэги хонтуруоллааһын буолар.

Судаарыстыба сүрүннүүр араас дьаһалларыгар олоһуран ис ырынак салгыы сайдар. Бытархай атыы эргийэр 100,2 млрд. солк. тийэн, 2,1 быр. үрдээтэ. Аһылык уонна таҕастыыр промышленноска оҥорон таһаарыыны саҕардан биэри уонна техникскай сэллээһин салгыы ытыллар. Төлөбүрдээх өнгө ырынага кэнгир: нэһилиэнньэ 40,7 млрд. солк. өнгө оҥоһулунна, ити 2008 сыл таһымыттан 2 быр. үрдүк.

Судаарыстыба ураты болҕомтогун күннэтэ туттулар табаардар сыаналара хотугу улуустарга сөптөөх таһымга олохтоноругар уураар. Транспорт ороскуотун соргото толуйуулар буолан, нэһилиэнньэ социальнай суолталаах аһылык бордодуукталарын кииннээн, чэпчэтиллибит сыананан хааччыллар. Арктическай улуустарга уонна да атын тийэргэ мөлтөх суоллаах ыраах нэһиликтэргэ килиэп сыаната үрдүүрү бөксүлэр. Арктикага түргэнник буорту буолар бордодуукталары, салгын транспортын ороскуотун соргоутун толуйан туран, чэпчэтиллибит сыананан таһыны түмүгэр, ити бордодуукталары бытархай эргингэ таһаарыы сыаната, биридинлээн урбаанньыттар киэннэринээһэр, чэпчэки буолара ситиһилиннэ.

Кыһынгы кэмгэ массына суолунан социальнай суолталаах 5,7 т аһылык бордодууктата тиэлиннэ. Арктическай уонна хотугу улуустарга 350 т аһылык тиэрдиллиннэ, ол иһигэр 208 т хортуоппуй уонна оҕуруот аһа. Аһылык табаарын салгын транспортын таһыны судаарыстыба өйөөн, сыананы 10-30 быр. түһэрдит, 137 т булт бордодууксуйатын Дьокуускайга уонна киин бөлөх улуустарга аҕалары ситистибит.

Уматык-энергетическай ресурсалары уонна аһылык табаарын таһыыга судаарыстыбаннай бюджеттэн 2,3 млрд. солк. бэрилиннэ. Бордодууксуйаны уонна да атын табаардары таһыы болдоһор уонна толору кээмэйинэн оҥоһулунна. 1466 тыһ. т таһаҕас таһылынна, ол иһигэр судаарыстыба наадатыгар 635 тыһ. т ньиэп бордодууктала, 483 тыһ. т уматык-энергетическай ресурсалар (319 тыһ. т таас чох, 139 тыһ. т газоконденсатнай хочуолунай уматыга, 25 тыһ. т намыһаҕа), 16,3 тыһ. т аһылык табаара, ол иһигэр арктическай улуустарга 10,4 тыһ. т

Ол эрэри Дьаагы өрүһүн үөһээ диэки участкаларыгар харгыс үөскээн,

Верхоянской улууһугар таас чох ситэри таһыллыбата, онон чогуу Уус Куйгатын таһамыт улуус хоччулунайдарын сөптөөх уматыгынан хааччыйыһыт. Былаанын көрүлүбүт таас чогуу таһарга 75,8 млн. солк. оҕуруу аҕаарыт.

СОЦИАЛЬНАЯ САЛАА

Өрөспүүбүлүкэ үгэс быһытынан сүрүн болҕомто социальной эйгэ уонна тумус тутулар бырайыактар сайдыларыгар уурулар. Саха өрөспүүбүлүкэтин Президентин уонна Бырабытыгытатыбатын утумнаах үлэлэрин түмүгэр, 2009 сыл алтынныгыгар М.К.Аммосов аатынан Саха судаарыстыбаннай университетин базатыгар Хотугулуу-Илинни федеральной университеты тэрийэр туһунан Российской Федерация Президентэ Дмитрий Медведев быһаарыта тахсыбыта.

Федеральной университет өрөспүүбүлүкэ эрэ буолбакка, бүтүн Дальний Востокка киһи хаптыааһын сайыннара биир тутуу бырайыагынан, билигин үлэли тура үөрэх кыһаларын уонна научнай учреждениелар күүстэрин-кыахтарын экономика кэскиллээх салааларын үрдүк квалификациялаах кадрдарын хааччыйыга туһулуур киининэн буолуоҕа. Хотугулуу-Илинни федеральной университет филиалын Чукоткатааҕы автономнай уокурукка арыыгы былааннаан, ону тэнэ филиаллары Магадан, Камчатка уобаластарыгар, Бурятия өрөспүүбүлүкэтигэр арыыгы боппуруоһа үөрэттилэр.

2009 сыл Российской Федерацияга Ыччат сылын биллэрдибитэ. Саха өрөспүүбүлүкэтигэр эдэр ыччат эргичи сайдарыгар сөптөөх усулбууһаны олохтуурга, интэриэһинэй саҕалааһынары, эдэрдэр көбүлээһиннэрин, өрөспүүбүлүкэни сайыннара туһугар кадр солбугун оҕорорго улахан үлэ ытыллар. Өрөспүүбүлүкэ таһымгар барыта 60-тан таха тэрээһин ытылынна. Ыччаттар интэриэстэрин ордук «2009 сыллааҕы инновация идийэтэ» научнай-техникскай бырайыактар куюнуустарыгар, «Ыччат - Саха өрөспүүбүлүкэтин инновационнай-стратегическай ресурса» дьыалабыай оонньууга, «Россия эдэр сааһа» 2009 сыллааҕы Дельфийскэй оонньууларга, «Селигер-2009» Бүтүн Россиятааҕы эдэр ыччат үөрэҕин форумугар кытты тахсыбыта. Саха сириг эдэр ыччатын тутар этэрээттэрэ Сочи, АТЭС-2012 саммит объектарын тутууларыгар, «Беркамит-Томмот-Дьокуускай» тимири суол тутуутугар, Сахалин уобалаһыгар үлэлээбиттэрэ.

Үөрэхтээһин эйгэтигэр үөрэтии уонна иити материалнай-техникскай усулбууһатын тупсарыы, салайыы механизмын сайыннарыы, учууталлар квалификацияларын үрдэтии, тулаайах уонна талааннаах оҕорорго көмөлөһүү сорукара быһаарыллар. 2009 сылга оскуоланы бүтэрээччилэр 89,5 бырыһыаннара профессиональной үөрэх учреждениеларыгар киирдилэр, ол иһин 64 бырыһыаннара — үрдүк, 35,8 бырыһыаннара — орто уонна алын сүһүөх. Оскуоланы 269 үөрэнээччи кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрдэ (2008 с. — 99), оттон үрүн көмүс мэтээлинэн — 370 (2008 с. — 355). Бары оскуолаларга учууталлар хамнастарын төлүүргэ саҕа тиһик киллэрилиннэ, онон учууталлар хамнастар уулэригэр түмүгүтэн тутулуутаах буолла. 2008 сылы кытта тэннээтэххэ, учуутал хамнаһа 38,1 быр. үрдээтэ.

Саха өрөспүүбүлүкэтигэр Бэтэрээнэр сылларын биллэрдибит 2009 сыл, Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр Кыайыы 65 сылын бэлиэтээһингэ бэлэмнэни чэрчитинэн ытылынна. Бэтэрээннэргэ анаан оҕорор дьээлэри тутуу, эмтээһин-томтооһун хаачыстыбатын тупсарыы, эминэн хааччыйыы үлэ ытыллар. Российской Федерация Президентин «Аҕа дойдуга Улуу сэриитин бэтэрээннэрин оҕорор дьээнэн хааччыйыы туһунан» Ыйаарын олоххо киллэрэр сыалтан, 2005 сыл кулун тутар 1 күнүгэр диэри оҕорор усулбууһаларын тупсарыыга учуокка турбут 556 бэтэрээн реестрэ чопчуланна. 409 бэтэрээн оҕорор дьээн атылаһыга субсидияны ылар баҕаларын биллэрбиттэрэ, кинилэртэн 383 бэтэрээн ити бырааптарын туһаньналар. Бэтэрээннэргэ анаан 2010 сыл муус устар ыйга Дьокуускай куоракка 110 кыбартыралаах, Сунтаарга 12 кыбартыралаах, Өлүөхүмэ 40 кыбартыралаах оҕорор дьээн тутуулар үлэ ытыллар. Оҕорор усулбууһаларын тупсарыыга наадыгар уонна 2005 сыл кулун тутар 1 күнүгэр диэри учуокка турбут Аҕа дойдуга Улуу сэриитин бэтэрээннэрин, сэриигэ уонна кэлин өлбүт сэрии кыттылаахтарын дьээн кэргэттэрин оҕорор дьээнэн хааччыйыыга үлэ салгыы ытыллар.

30-тан таха социальная объект үлэ ытылларын, ол иһин 11 уопсай үөрэх оскуола, Бүлүү куоратыгар

поликлиника, өрөспүүбүлүкэтигэр сэлэтиги эмигир диспансер, Ньурбага салгыи эмигир оҕо санаторийа. Барыта 290 тыһ. кв. м таха иэннэх оҕорор дьээн тутулуна. Оҕорор дьээн үлэ ытылларын 2009 сылга 2008 сылга кытта тэннээтэххэ, үлэ ытылларын 5,9 процентинэ үрдээтэ.

Судаарыстыба мэкитилэрин программата уонна «Доруобуйа» национальной бырайыак дьаһалларын олоххо киллэрии өрөспүүбүлүкэ нэһилиэннэтин доруобуйатын туругун тупсарыыга уонна медицинскэй көмө хаачыстыбата тупсуутугар уонна өнө кээмэйэ улаатытыгар олук буолла. Сүрүн ситиһинэн медико-демографическай быһы-майгы сүрүн көрдөрүүлэригэр үтүө хамсааһын таһыста — төрөөһүн таһыма улаатар, нэһилиэннэ өлүүтүн таһыма түһэр. Нэһилиэннэ естественнэй эбиллиитэ 6,7 промилле буолла (2008 сылга — 5,9 промилле).

Кириис дьайытын көстүүлэр баалларын үрдүнэн, 2009 сылга нэһилиэннэ олохун таһымын туруктаах оҕорор үлэ ытылларын ытыллыбыта. Нэһилиэннэ дохуота инфляция тиэмтэтин урутаата. 2009 сыл үһүс кыбартаалыгар нэһилиэннэ дууһатыгар ортогунан кыанан оҕорор алын кээмэйэ 8644 солк. буолан, 2008 сыл туһааннаах кэмин



көрдөрүүтүтэн 16,5 быр. үрдээтэ. 2009 сыл тохсунньу-сэтинньи ыйдарыгар хамнас ыйдааҕы орто кээмэйэ 25,7 тыһ. этэ, итинэн 2008 сыл таһымтан 10,5 быр. улаатта. 2009 сылга үлэ биэнсийэтин базовай чааһа икити үрдэттилибитэ уонна кини страховкалар чааһа икити индексациялаабыта: сыл устата Саха сириг олохтоохторун биэнсийэтэ 23,6 быр. үрдээтэ.

Саха сириг аатын-суолун аан дойдуга таһаарыт 2009 сыл бири саамай суолталаах событиегынэн Российской Федерация Президентэ Д.А. Медведев көбүлээһининэн, «Сонунна» Россиятааҕы иһитиннэрэр агентство тэрийитинэн, аан дойдуга инникилээн иһэр таһаарааччылар уонна иһитиннэрэр-биллэрэр агентстволара кыттылаах, Дьокуускайга ытыллыбыт «Валдай» норуоттар икки ардыларынааҕы дискуссиянай кулууп IV мунһаа буолла. Мунһаа «Россия — Арҕаа дойдуга: кэннибит дьээн инники кэскилгэ» («Россия — Запад: назад в будущее») дьоһун тиэмэҕэ анаммыта.

Гражданнар истэн-билэн иһэллэрин, политикага быраапка култуураларын үрдэтэр сыалтан, 2009-2011 сылларга Саха өрөспүүбүлүкэтигэр нэһилиэннэ быраапка култууратын үрдэтии концепциятын олоххо киллэрии ытыллар. «Саха өрөспүүбүлүкэтигэр коррупцияны утары туһунан» сокуон ытыллан, коррупцияны утары охсуһуу сокуонга олохторун сөптөөх хайысханан ытыллар. Онтон нэһилиэннэҕэ быһаччы сыһыаннаах «Административнай быраабы кэһии туһунан» Саха өрөспүүбүлүкэтин Кодекса административнай сыһыаннаһы быраабын эйгэтигэр, Саха өрөспүүбүлүкэтин хас да сокуоннарын биригэ түмүгэр, уонна административнай быраабы кэһии саҕа састаабын олохтообут, бастакы кодифицированная аактан буолар.

Аан бастаан өрөспүүбүлүкэ уопастыбаннаһа уонна Дальний Восток уопастыбаннаһа кыттылаах, Россия илинни сириг-уотун уһун болдохтоох сайдытын олохтуур сүрүн докумуон — 2025 сылга диэри Дальний Восток уонна Байкал регионун социальная-экономическай сайдытын стратегията оҕоролуна. Стратегияны Российской Федерация Бырабытыгытатыбата бигэрэппитэ. Нэһилиэннэ ортогунан истии, дьүүллэһии кэмигэр киирбит этиилэри учуотта-

ан, Стратегияны олоххо киллэрии былаана федеральной таһымна оҕоролулар. «Дальний Восток уонна Байкал регионун социальная-экономическай сайдыты» уһун болдохтоох федеральной тус сыллаах программаны оҕорор саҕаланна.

Саха сириг оҕорор бары омуктар бэрэстэбиттэллэрин култуурунай уонна духуобунай кыабын сайыннара табыгастаах усулбууһа олохтоно. Ааспыт сылга Саха сиригэр Российской Федерация эбэнкилэрин III сийиэһэ уонна Саха өрөспүүбүлүкэтин эбэнкилэрин V сийиэһэ буолбута. Өрөспүүбүлүкэ биир биһирэнэр үлэлэ-эх уопастыбаннай тэрилтэ — Саха өрөспүүбүлүкэтин Хотугу аҕыах ахсааннаах норуоттарын ассоциациялара — бэйэтэн 20 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтэбитэ.

Духуобунай нэһилиэтибэни харыстыырга далааһыннаах үлэ ытыллар. Ол курдук, Москвагааҕы уонна Колумнатааҕы Иннокентий (Вениаминов) митрополит саха тылыннан ытыллыт бастакы Танара литургиятын 150 сылыгар анаммыт тэрээһинэр буолбуттара. 2009 сылга Саха сириг киинэтэ Россия уонна аан дойдуга ырыынагар таһыста: «Чыгыс

күүстэрин, транспортын уонна энергетикатын кэлим сайдытын схематын бөдөн бырайыактарын олоххо киллэрии салгыы ытыллыта: «Саха сириг собуруу өттүн кэлим сайыннарыы» инвестиционнай бырайыак объектарын бырайыактааһын уонна тутуу, энергетика уонна транспорт инфраструктуратын урутаан сайыннарыы, ньиэп уонна таас чох баайдаах сирдэри туһаа таһаарыы, Дьаангы-Халыма көмүс рудалаах провинцияны баһылааһын I түһүмэҕэр Саха сиригэҕэ гааһа хостуур киини уонна Томпо хайа-промышленнай оройуону сайыннарыы үлэлэрэ чопчуланна. Бөдөн инвестиционнай бырайыактар объектары тутууну экологическай өттүнэн арыаллааһын күүһүрүө.

Агропромышленнай комплекска производствону саҕардыы, Битим бөһүөлүгэр агро-куораты үөскэтии дьаһаллары, эти элбэтэр кылы-сүөлү иити салаатын уонна тыа хаһаайыстыбатын потребительскэй кэпэрэтииптэрин сайыннарыы регионнааҕы программаларын, бырабыллыбыт баһыналары чөлүгэр түһэриини, балык хаһаайыстыбаларын материалнай-техникскай базаларын бөдөрөтүүнү киллэрэн туран, тыа сирэ тэтимнээхтик кэлимник сайдар усулбууһа тэриллээ. Онуоха көрдөрүү хаачыстыбата уонна тыа хаһаайыстыбатын таһаары оҕороччулара үп өттүнэн чэбдигириилэрэ болҕомто ытыллыта.

Өрөспүүбүлүкэ тас сибээстэрэ бөдөрүүгү уонна үтүө аата-суола сурабыраыгар Шанхайга (КНР) буолар «ЭКСПО-2010» аан дойдугааҕы быыстапка төһүү буолуо.

Гражданскай уопастыба салгыи сайдар усулбууһатын тэрийи уонна регион таһымгар демократическай институттары бөдөрөтүү өрөспүүбүлүкэ уопастыбаннай-политическай сайдытын сүрүн сорукарынан буолуохтара. Судаарыстыба коррупцияны утары ытыттар политикатын дьаһалларын олоххо киллэриигэ, наркотигы кытта сибээстээх буруйу оҕоруну сэрэтиигэ уонна арыыыга, гражданин быраабын уонна көнүлүн эйгэтин сырдатар үлэ, ону көмүскүүр ньымаага ураты болҕомто уурулуо.

Российскай Федерация Президентэ Федеральной Мунһаа Анал суругар дойдуну саҕардан бири биир тутуу хайысхатын быһытынан ытыллыбыт информационной технологиялары сайыннара уонна олоххо киллэрэр сыалтан, 2010 сылга былаас уорганнарын үлэтин туһунан иһитиннэриини гражданин уонна тарилтэлэр харгыһа суох ытылларын хааччыйыы, «электроннай бырабытыталыстыба» инфраструктуратын уонна электроннай көрүнүнэн судаарыстыба өнгөтүн ылар механизмнары үөскэтии, урбаанга административнай хаачахтааһыны намтатыы сорука туруорулар.

2010 сылга Саха өрөспүүбүлүкэтин сиригэр-уотугар Бүтүн Россиятааҕы дьоһун дьаһаллары ытыгы былааннара. Алтынньыга Бүтүн Россиятааҕы нэһилиэннэ биэрэпиһэ ытыллыта, ону тэрээһиннээхтик ытыгарга Бырабытыталыстыба, муниципальная тэриллилэр, үлэ коллективтара уонна өрөспүүбүлүкэ нэһилиэннэҕэ биир сүрүннэ түмсэллэрэ эрэйиллэр.

Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр Кыайыы 65 сылыгар анаммыт үбүлүөйдээх дьаһаллары ытыгы, бу бастаан туран, бэтэрээннэр иннилэригэр биһиги ытык иэспитин толоруу — хас биридиэлэрин оҕорор дьээнэн хааччыйыы, материалнай өйбүл, медицина үрдүк таһымнаах өнгөтүн оҕорор.

Учуутал сыла Россияга учуутал айар дьоһун уонна профессиональной таһымн сайыннара сыллаах ытыллар. Ол иһин быһыл былаас судаарыстыбаннай уорганнара, педагогическай уопастыба, наука уонна кинг уопастыбаннас учуутал аага үрдүктүк тутууларыгар, идэтэ умсугутуулаах буоларыгар, педагогтар аныгы тэтимнээх олох кытта тэнгэ хаамалларын ситиһэрэ күүстэрин холбуулар күүтүллэр. Быйыл өрөспүүбүлүкэ Россия хотугулуу-илинни өттүн бири саамай кырдаас Өлүөхүмэ куоратын 375 сылын бэлиэтиэ. Бу үбүлүөйгэ көккэ дьаһаллар былааннара бэлэмнэнэ: куорат көстүүтүн тупсарай оҕорор, социальная объекттары тутуу, олиһигэр стадиону уонна спорткомплекс тутуу, ону тэнэ 2010 сылга Өлүөхүмэҕэ Саха өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын V спортивнай оонньууларын ытыгы.

Түмүктээн эттэххэ, 2010 сыл биэтиги сылын буолуоҕа, ону тэнэ сайдыыны саҕа, хаачыстыбалаах таһымна таһаарга кэрдис кэм. Дойду Президентэ турорбут эргичи санаттыы сорука өрөспүүбүлүкэ олохун бары эйгэтин хабаан олоххо киллэрдибитэ.



Понедельник, 15 февраля
05.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Биатлон. Санный спорт. Конькобежный спорт. Горные лыжи.
09.50 Малахов +
10.50 Модный приговор
12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
12.20 Участок
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 «Обручальное кольцо»
16.20 Т/с «Спальный район»
16.50 Федеральный судья
18.20 Давай поженимся!
19.10 Т/с «След»
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 «Вербное воскресенье»
22.30 Д/ф «Мария Шукшина. Расскажите мне о моем отце»
23.40 «Отчаянные меры»
01.40 Х/ф «Белый плен»
03.40 Римская империя
04.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Фигурное катание. Мужчины. Короткая программа. Хоккей.

Вторник, 16 февраля
05.00, 07.00 Доброе утро
05.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Лыжные гонки. Мужчины. 15 км
08.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Конькобежный спорт. Санный спорт
12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Новости
12.20 Участок
13.20, 04.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 «Обручальное кольцо»
16.20 Т/с «Спальный район»
16.50 Федеральный судья
18.20 Давай поженимся!
19.10 Т/с «След»
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 «Вербное воскресенье»
22.30 Д/ф «Станислав Жук. Великий одинокий»
23.50 Х/ф «Бурная река»
01.40 «Мужчина моей мечты»
03.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Биатлон. Женщины.



Понедельник, 15 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40 Конькобежный спорт. Женщины. 3000 м
18.40 Хоккей. Женщины. Россия - Финляндия
20.30 Фристайл. Мужчины. Могул
21.10 Санный спорт. Мужчины
22.15 Фигурное катание. Пары. Короткая программа
00.25 Биатлон. Мужчины. Спринт. 10 км

Вторник, 16 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40 Сноуборд. Мужчины. Борд-кросс
18.40 Конькобежный спорт. Мужчины. 500 м
20.10 Лыжные гонки. Женщины. 10 км
21.25 Фигурное катание. Пары. Произвольная программа
00.25 Лыжные гонки. Мужчины. 15 км

Среда, 17 февраля
05.00 Доброе утро
06.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Конькобежный спорт. Горные лыжи.
09.50 Малахов +
10.50 Модный приговор
12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.00, 18.00, 23.30 Новости
15.20 «Обручальное кольцо»
16.20 Т/с «Спальный район»
16.50 Федеральный судья
18.20 Давай поженимся!
19.10 Т/с «След»
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 «Вербное воскресенье»
22.30 Д/ф «Мария Шукшина. Расскажите мне о моем отце»
23.40 «Отчаянные меры»
01.40 Х/ф «Белый плен»
03.40 Римская империя
04.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Фигурное катание. Мужчины. Короткая программа. Хоккей.

Четверг, 18 февраля
05.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Фигурное катание. Мужчины. Короткая программа. Хоккей.
08.00 Доброе утро
09.00, 18.00, 23.30 Новости
09.05 Модный приговор
10.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Биатлон.
13.20 Детективы
14.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.
16.30 «Обручальное кольцо»
17.30 Т/с «Спальный район»
18.20 Давай поженимся!
19.10 Т/с «След»
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 «Вербное воскресенье»
22.35 Юрий Антонов. Под крышей дома своего
23.50 «Операция «Медуза», 01.10 Х/ф «Темп»
02.30 Д/ф
03.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Биатлон.

Пятница, 19 февраля
05.00, 08.00 Доброе утро
05.50 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей. Сборная США - сборная Норвегии. Конькобежный спорт
09.00, 12.00, 18.00 Новости
09.05 Хочу знать
09.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.

Среда, 17 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40 Керлинг. Женщины. Россия - Германия
18.40 Хоккей. Женщины. Россия - США
20.30 Конькобежный спорт. Женщины. 500 м
21.30 Санный спорт. Женщины
22.40 Биатлон. Гонка преследования
00.25 Хоккей. Мужчины. Россия - Латвия

Четверг, 18 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40, 00.25 Лыжные гонки. Спринт
19.10 Горнолыжный спорт. Женщины. Скоростной спуск
20.05 Санный спорт. Двойки
21.05 Сноуборд. Мужчины. Хаф-пайп
21.50 Керлинг. Женщины. Россия - Дания
23.20 Конькобежный спорт. Мужчины. 1000 м

Пятница, 19 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт

12.20 Участок
13.20 Детективы
14.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.
16.30 «Обручальное кольцо»
17.30 Т/с «Спальный район»
18.20 Криминальные хроники
18.50 Поле чудес
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Юрий Антонов. «От печали до радости...»
23.00 «Миссия Серенити»
01.00 «Операция «Медуза», 02.30 Х/ф
04.00 Римская империя
05.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.

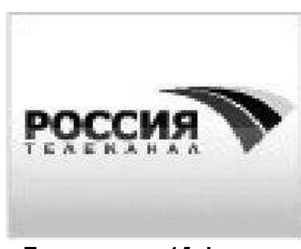
Суббота, 20 февраля
06.00 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.
08.00 Мультфильм
08.30 Умницы и умники
09.20 Слово пастыря
09.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.
15.00 Новости
15.10 Д/ф «Я буду вам снится... Никита Михайловский»
16.10 «Вам и не снилось...»
18.00 Кто хочет стать миллионером?
19.00 Две звезды
21.00 Время
21.20 «Любовь под прикрытием»
23.10 Т/с «Остаться в живых»
00.00 «Очень страшное кино - 4»
01.30 «Игра по чужим правилам»
03.20 Х/ф «Лига джентельменов апокалипсиса»
04.50 Римская империя

Воскресенье, 21 февраля
06.00, 12.00 Новости
06.10 Мультфильм
06.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде.
08.00 Армейский магазин
08.30 «Внутри урагана Катрина»
09.30 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Хоккей.
12.20 Х/ф «Воры в законе»
14.00 XXI Олимпийские игры в Канаде. Хоккей. Сборная Белоруссии - сборная Германии
16.30 «Крепкий орешек»
18.50 «Маленькая Москва»
21.00 Воскресное Время
21.45 Пржекторперисхилтон
22.20 Д/ф «Тело в любви»
00.00 Тихий дом
00.30 Х/ф «Унесенные»
02.10 Х/ф «Игры»
03.45 XXI зимние Олимпийские игры в Канаде. Биатлон.
04.35 Д/ф «Древний Рим»
05.30 Детективы

17.40 Керлинг. Женщины. Россия - Великобритания
18.55 Биатлон. Индивидуальная гонка
22.15 Фигурное катание. Мужчины. Произвольная программа
00.25 Хоккей. Мужчины. Россия - Словакия

Суббота, 20 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40 Керлинг. Женщины. Россия - США
18.40 Скелетон
20.10 Хоккей. Мужчины. Чехия - Латвия
22.00 Фигурное катание. Танцы на льду. Обязательный танец
00.25 Лыжные гонки. Женщины. Дуатлон. 15 км
01.15 Керлинг. Женщины. Россия - Швейцария

Воскресенье, 21 февраля
11.00, 03.00 На XXI зимних олимпийских играх в Ванкувере. Прямая трансляция
16.30, 02.15 Дневник XXI Зимних Олимпийских игр в Ванкувере
17.15, 00.00 Вести.ру
17.25, 00.10 Вести-Спорт
17.40 Прыжки с трамплина
18.55 Керлинг. Женщины. Россия - Швеция
19.55 Конькобежный спорт. Мужчины. 1500 м
21.25 Бобслей. Мужчины. Двойки
22.10 Хоккей. Мужчины. Латвия - Словакия
00.25 Лыжные гонки. Мужчины. Дуатлон. 30 км



Понедельник, 15 февраля
05.00 Утро России
09.05 Д/ф «Доброволец против Бубликова. Несыгранные роли Петра Щербакова»
10.00 «Срочно в номер - 2»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.40, 20.25 Вести-Москва
11.50, 14.50 Х/ф «Самая счастливая»
13.40, 16.30 Дежурная часть
17.30 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
18.20 Т/с «Ефросинья»
19.05 Т/с «Слово женщине»
20.45 Спокойной ночи, малыши!
20.55 Городок
21.50 «Чужой среди своих»
22.35 Вести+
22.55 Х/ф «Выкупить Кинга»
00.50 Х/ф «Женские тайны»
02.55 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Лыжный спорт. Женщины.

Вторник, 16 февраля
05.00 Утро России
09.05 Т/с «Тайны следствия»
10.00 «Срочно в номер - 2»
11.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.40, 20.30 Вести-Москва
11.50 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Фигурное катание. Пары. Произвольная программа.
14.50 «Территория красоты»
15.45 Т/с «Вызов»
17.30 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
18.20 Т/с «Ефросинья»
19.05 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
22.50 Д/ф «Золото для партии. Хлопковое дело»
23.40 Вести+
00.00 Х/ф «Плачу вперед!»
02.05 «Танго на два голоса»



15 февраля, понедельник
06:30 «Хорсун-хоодуот уолаттар» («Хотун Булүү») (по г.Якутску)
06:50 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
07:00 «Новый день»
17:30 «Геван»: Олобум оһуордара»
18:00 «Саха сирэ»
18:15 «Түбүктэр, түмүктэр» («Бэрдигэс») ТВ
18:45 «Күнчээн»: Айыы обото
19:00 «Якутия»
19:15 Улуу Кыайыга с г р йэн: «Кыайы кымын саа аммыт» II ч.
19:30 «Харах далайгар»
20:30 «Саха сирэ - Якутия»
21:05 «Сарыал»: Суруйааччы А.Сыромятникова
21:35 «Живые голоса войны»: Прорыв
22:05 «Саха сирэ - Якутия»

16 февраля, вторник
06:25 «Детская школа музыки» («Среднеколымск») (по г.Якутску)
06:50 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
07:00 «Новый день»
17:30 «Полярная звезда»: «Шаг в будущее» II ч.» 0:30
18:00 «Саха сирэ»
18:15 «Холумтан» («Таатта») ТВ
18:45 «Күнчээн»: Ылычаан» ТВ
19:00 «Якутия»
19:15 «Преодоление»
19:30 «Чэигин» Аһабаас эфир
20:15 «Бизнес-формула»
20:30 «Саха Сирэ — Якутия»

Среда, 17 февраля
05.00, 06.25 Утро России
05.40 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Биатлон.
09.05 Т/с «Тайны следствия»
10.05 «Территория красоты»
11.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 13.50, 16.40, 20.30 Вести-Москва
11.50, 16.30 Дежурная часть
12.10 Т/с «Вызов»
13.05 Суд идет
14.10 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Хоккей.
17.30 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
18.20 Т/с «Ефросинья»
19.05 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
22.55 Вести+
23.15 Х/ф «Валентина»
01.10 Х/ф «Меченые»

Четверг, 18 февраля
05.15 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Лыжный спорт. Спринт. Индивидуальные соревнования.
07.05 Утро России
09.05 Д/ф «Великий и ужасный Жук»
10.00 «Срочно в номер - 2»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.40, 20.30 Вести-Москва
11.50 Т/с «Тайны следствия»
12.45 «Территория красоты»
13.40, 16.30 Дежурная часть
14.50 Т/с «Вызов»
15.45 Суд идет
17.30 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
18.20 Т/с «Ефросинья»
19.05 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
22.55 Д/ф «Песни поколения. Юрий Антонов»
23.55 Вести+
00.15 «Ужин в четыре руки»
02.00 Х/ф «Клошар»

Пятница, 19 февраля
05.00, 07.45 Утро России
05.55 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Биатлон. Индивидуальная гонка. Мужчины. Прямая трансляция
09.05 Мусульмане
09.15 Т/с «Тайны следствия»

21:05 «Мэнэ спорт»
21:35 «Простые истины»
22:05 «Саха Сирэ — Якутия»

17 февраля, среда
06:15 «Күн уола Толомон» («Муома») ТВ (по г.Якутску)
06:50 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
07:00 «Новый день»
17:30 «Безопасность дорожного движения» (ТВ «Нам»)
18:00 «Саха сирэ»
18:15 «Бирик сир» («Эдьигээн») ТВ
18:45 «Күнчээн»: Күлүмэн»
19:00 «Якутия»
19:15 «Правоведь»
19:45 «Социум»
20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
21:05 «Тыа сирэ»
21:35 «Аал-луук мас»: Уус кыһата. Туос иһит
22:05 «Саха Сирэ — Якутия»

18 февраля, четверг
06:35 «Дьоһуннаах бэлэх» («Сунтаар») ТВ (по г.Якутску)
06:50 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
07:00 «Новый день»
17:30 «Полярная звезда»: «Эврика»
18:00 «Саха сирэ»
18:15 «Улэ киһитэ» («Амма») ТВ
18:45 «Күнчээн»: Кэрэ биһигэ»
19:00 «Якутия»
19:15 «Диалог с властью»
20:00 «Муниципалитет»
20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
21:05 «Однажды вечером»
22:05 «Саха Сирэ — Якутия»

19 февраля, пятница
06:45 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
07:00 «Новый день»
17:30 «Геван»
18:00 «Саха сирэ»
18:15 «Эйгэ»

10.10 «Срочно в номер - 2»
11.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.40, 20.30 Вести-Москва
11.50 Дежурная часть
12.10 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Фигурное катание. Мужчины.
14.50 Т/с «Вызов»
15.45 «Территория красоты»
17.30 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
18.20 Т/с «Ефросинья»
19.05 Т/с «Слово женщине»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
22.55 Д/ф «10 лет спустя. Анатолий Собчак»
23.55 Х/ф «Побег»
01.50 «Солнце неспящих»

Суббота, 20 февраля
06.10 XXI зимние олимпийские игры в Ванкувере. Лыжный спорт. Дуатлон. Женщины.
07.10 Вся Россия
07.25 Диалоги о животных
08.00, 11.00, 14.00 Вести
08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва
08.20 Военная программа
08.45 Субботник
09.25 Х/ф «Мистер Нянь»
11.20 Национальный интерес
12.15, 14.30 «Телохраниль»
16.10 Ты и я
17.10 Субботный вечер
19.00 Кто хочет стать Максимом Галкиным
20.00 Вести в субботу
20.40 «Совсем другая жизнь»
00.30 Х/ф «Конец игры»
02.30 Х/ф «Кощмар на улице Вязов: дитя сна»

Воскресенье, 21 февраля
05.20 Х/ф «Горячий снег»
07.20 Смехопанорама
07.50 Сам себе режиссер
08.35 Утренняя почта
09.10 Мультфильм
09.35 Х/ф «Пограничный пес Алай»
11.00, 14.00 Вести
11.10 Неделя в городе
11.50 Городок
12.20 Т/с «Черчилль»
14.20 Вести-Москва
14.30 Дежурная часть
15.00 Честный детектив
15.30 Аншлаги
17.40 Танцы со звездами
20.00 Вести недели
21.05 Х/ф «Ищу тебя»
23.00 Х/ф «Стальные тела»
01.05 «Танцующие призраки»

18:45 «Күнчээн»: мультипликационной кинэ
19:00 «Якутия»
19:15 «Парламентский вестник»
19:45 «Аал-луук мас»: «Кыталык үнүкүүтүн көрдөрбүн»
20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
21:05 «Кизиллик»
22:05 Первый опыт работы котельных на газовом топливе (ТРК «Алмазный край»)
22:15 «Саха Сирэ — Якутия»

20 февраля, суббота
17:00 «Ааспыт олох кэрчиктэрэ»
17:30 «Тарбаахатын астыахха»
18:00 «Истинг илдьит»
19:00 «Вестник образования»
19:30 «Саха сирэ. Күнтэн күн»
20:05 «Сардаана»
20:50 «Поклонимся Великим тем годам»: «И светел День Победы»
21:20 «Кинозавод»: Образ настоящего мужчины в кинематографе. Прямой эфир
22:20 «ТВ-спорт»: Тааттаба Госкомспорт күнүрээ
22:35 «Сэргэлээхтэн сизттэрэн...» Егор Камлеев айар кизэлтэ

21 февраля, воскресенье
17:00 «Полярная звезда» телевизионный конкурс
17:45 «Стальной меридиан» БАМУ — 35 лет»
18:00 «Күнчээн»
18:15 «Истинг илдьит»
18:45 «Ытык дьоммут ылыктаах тыллара»
19:15 «Уруу алгыһа»
19:30 «Якутия. День за днем»
20:05 «Этиллибит ситэрэн»
20:35 «Төрүт дорбон»
20:50 «Однажды вечером»
21:35 «ТВ-спорт»: Хагалас хапсабайа
22:35 «Экзотика городов Азии»

ПОЛОЖЕНИЕ

о фестивале народного художественного творчества трудящихся муниципального образования «Намский улус», «ПОМНИМ! ГОРДИМСЯ! БЛАГОДАРИМ!» «СҮГҮРҮЙЭБИТ! КИЭН ТУТТАБЫТ! МАХТАНАБЫТ!», посвященного 65-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов

Улусный фестиваль самодеятельного художественного творчества организуется и проводится среди муниципальных образований, населенных пунктов и ССУЗ-ов МО «Намский улус» с марта 2010 г. по апрель месяц 2010 г., согласно утвержденному графику.

Цели и задачи:

Фестиваль призван к поднятию патриотического духа населения, пропаганде художественными средствами героической истории и воинской славы Отечества, воспитанию уважения к памяти его защитников, к патриотизму молодежи и подрастающего поколения.

Фестиваль нацелен на повышение исполнительского мастерства самодеятельных коллективов, созданию высокохудожественного репертуара героико-патриотической тематики, активного участия коллективов народного творчества в мероприятиях празднования знаменательных и памятных дат истории Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.

Организаторы фестиваля:

Оргкомитет администрации МО «Намский улус», управление культуры и духовного развития, профсоюзные комитеты трудящихся, совет ветеранов МО «Намский улус».

Руководство организацией и проведением возлагается на глав муниципальных образований, директоров ССУЗ, директоров культурных учреждений, председателей профсоюзных организаций.

Участники фестиваля:

Участники народных и самодеятельных коллективов, мастера декоративно-прикладного искусства, любительские объединения, клубов по интересам.

Участие детей не более одного или двух допускается в эпизодических сценах театрализации и литературных композиций.

Условия и порядок проведения фестиваля:

Фестиваль проводится по 3 группам в 2 этапа:

- 1 группа — наслег по наибольшей численности населения
- 2 группа — наслег по средней численности населения
- 3 группа — наслег по меньшей численности населения

1 этап — на местах — концерт для населения, в зачет дополнительной оценки жюри фестиваля в итоговых баллах. На местах оцениваются выставка народного прикладного творчества, оформление (сценография).

2 этап — заключительный — выезд на централизованную концертную площадку фестиваля, согласно с графиком выступлений.

На заключительном этапе муниципалитеты и учебные заведения представляют концертную программу общей продолжительностью не более 1 час 30 минут.

Требования к концерту и последующие номинации:

— Театрализованная постановка (литературно-музыкальная композиция, литературный монтаж, инсценировка, отрывок пьес, использования местного материала и т.д.), продолжительность — 15-20 минут.

— Хоровое исполнение (академическое, А-капельное, обязательное исполнение «Тыиннаахтар умнубат сыллара», второе исполнение по выбору).

— Хореография (народный, эстрадный, соло и ансамбли, обязательное исполнение — отдельного мужского ансамбля).

— Вокал (народная, академическая, патриотическая, авторская песня — ансамбль, квартет, трио, дуэт, соло).

— Фольклорный жанр (тойук, народная песня, хомус, чабырбах и т.д.).

— Инструментальное исполнение (народное, академическое, эстрадное и т.д.).

— Оригинальный жанр.

— Разговорный жанр.

Награждения участников фестиваля:

Лучшим коллективам, исполнителям, авторам, художникам и мастерам присваиваются звания лауреат лауреатов, лауреаты, дипломанты 1, 2, 3 степени и специальные призы оргкомитета в каждой группе, указанные номинаций.

Номинация и специальные призы:

- «Лучший сценарий»;
- «Лучшая режиссерская работа»;
- «Лучшая сценография»;
- «Хоровое исполнение»;
- «Хореографическая постановка»;
- «Ведущие программы»;
- «Приз зрительских симпатий»;
- «Декоративно-прикладное искусство»;
- «Изоприкладное народное творчество».

Основные критерии оценки жюри:

- исполнительское мастерство и артистизм участников.
- сценическая культура, реквизиты, костюмы.
- оригинальность воплощения идеи.
- раскрытие темы.
- жанровое многообразие.
- массовость.
- участие глав муниципальных образований.

Координаторы фестиваля:

- управление культуры и духовного развития МО «Намский улус».
- совет ветеранов МО «Намский улус».

Адрес оргкомитета: с. Намцы, ул. Октябрьская, 1, каб. 212. Телефон, факс: (41162) 41-5-01

В соответствии с Земельным кодексом РФ извещаем о предоставлении земельных участков:

Адрес Площадь кв.м. Разрешенное пользование

1	с. Столбы ул. Аммосова, 48	2000	Индив-е жилищное строит.
2	с. Столбы ул. Г. Попова, 25	2000	Индив-е жилищное строит.
3	с. Столбы ул. Г. Попова, 23	2000	Индив-е жилищное строит.
4	с. Столбы ул. Г. Попова, 28	2000	Индив-е жилищное строит.
5	с. Столбы ул. Парковая, 17	2000	Индив-е жилищное строит.
6	с. Столбы ул. Березовая, 4/1	2000	Индив-е жилищное строит.
7	с. Столбы ул. Березовая, 3/1	2000	Индив-е жилищное строит.
8	с. Столбы ул. Березовая, 2/1	2000	Индив-е жилищное строит.
9	с. Столбы ул. Аммосова, 54	2000	Индив-е жилищное строит.
10	с. Столбы ул. Г. Попова, 30	2000	Индив-е жилищное строит.
11	с. Столбы ул. Г. Попова, 39	2000	Индив-е жилищное строит.
12	с. Столбы ул. Г. Попова, 32	2000	Индив-е жилищное строит.
13	с. Столбы ул. Г. Попова, 35	2000	Индив-е жилищное строит.
14	с. Столбы ул. Бер., 5/1	2000	Индив-е жилищное строит.
15	с. Столбы ул. Г. Попова, 28	2000	Индив-е жилищное строит.
16	с. Столбы ул. Г. Попова, 38	2000	Индив-е жилищное строит.
17	с. Столбы ул. Аммосова, 56	2000	Индив-е жилищное строит.
18	с. Столбы ул. Г. Попова, 37	2000	Индив-е жилищное строит.
19	с. Столбы ул. Аммосова, 57	2000	Индив-е жилищное строит.
20	с. Столбы ул. Г. Попова, 31	2000	Индив-е жилищное строит.
21	с. Столбы ул. Г. Попова, 36	2000	Индив-е жилищное строит.
22	с. Столбы ул. Парковая, 1/1	2000	Индив-е жилищное строит.
23	с. Столбы ул. Набер., 12/1	2400	Индив-е жилищное строит.
24	с. Столбы ул. Г. Попова, 22	2000	Индив-е жилищное строит.
25	с. Столбы ул. Г. Попова, 26	2000	Индив-е жилищное строит.
26	с. Столбы ул. Билин, 10/2	2000	Индив-е жилищное строит.
27	с. Столбы ул. Березовая, 7	2000	Индив-е жилищное строит.
28	с. Столбы ул. Г. Попова, 27	2000	Индив-е жилищное строит.
29	с. Столбы ул. Г. Попова, 33	2000	Индив-е жилищное строит.
30	с. Столбы ул. Аммосова, 55	2000	Индив-е жилищное строит.
31	с. Столбы ул. Парковая, 13/1	2000	Индив-е жилищное строит.
32	с. Столбы ул. Г. Попова, 34	2000	Индив-е жилищное строит.
33	с. Столбы ул. Парковая, 5	2000	Индив-е жилищное строит.
34	с. Столбы ул. Г. Попова, 18/2	1500	Индив-е жилищное строит.
35	с. Столбы ул. Г. Попова, 40	2000	Индив-е жилищное строит.

За справками обращаться в администрацию МО «Хатырыкский наслег»

В соответствии с Земельным кодексом РФ, информируем о предоставлении в аренду земельных участков, находящихся на территории МО «Хатын – Арынский наслег»:

№	Адрес	Площ.	Разрешенное пользование	
1	с. Аппаны ул. Сайды 2	1600	Приусадебный участок	
2	с. Аппаны ул. Сайды 3	1600	Приусадебный участок	
3	с. Аппаны ул. Сайды 4	1600	Приусадебный участок	
4	с. Аппаны ул. Сайды 5	1600	Приусадебный участок	
5	с. Аппаны ул. Сайды 6	1600	Приусадебный участок	
6	с. Аппаны ул. Сайды 7	1600	Приусадебный участок	
7	с. Аппаны ул. Сайды 8	1600	Приусадебный участок	
8	с. Аппаны ул. Сайды 9	1600	Приусадебный участок	
9	с. Аппаны ул. Сайды 10	1600	Приусадебный участок	
10	с. Аппаны ул. Сайды 11	1600	Приусадебный участок	
11	с. Аппаны, М.П. Попова 1/1	1600	Приусадебный участок	
12	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 1	1600	Приусадебный участок	
13	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 2	1200	Приусадебный участок	
14	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 3	1600	Приусадебный участок	
15	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 4	1600	Приусадебный участок	
16	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 5	1600	Приусадебный участок	
17	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 6	1600	Приусадебный участок	
18	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 7	1600	Приусадебный участок	
19	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 8	1600	Приусадебный участок	
20	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 9	1600	Приусадебный участок	
21	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 10	1600	Приусадебный участок	
22	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 11	1600	Приусадебный участок	
23	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 12	1600	Приусадебный участок	
24	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 13	1600	Приусадебный участок	
25	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 14	1600	Приусадебный участок	
26	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 15	1600	Приусадебный участок	
27	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 16	1600	Приусадебный участок	
28	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 17	1600	Приусадебный участок	
29	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 18	1600	Приусадебный участок	
30	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 19	1600	Приусадебный участок	
31	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 20	1600	Приусадебный участок	
32	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 21	1600	Приусадебный участок	
33	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 23	1600	Приусадебный участок	
34	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 25	1600	Приусадебный участок	
35	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 27	1600	Приусадебный участок	
36	с. Аппаны, ул. М.П. Попова 29	1600	Приусадебный участок	
37	с. Аппаны, ул. Кырдал 1	1600	Приусадебный участок	
38	с. Аппаны, ул. Кырдал 1/1	1600	Приусадебный участок	
39	с. Аппаны, ул. Кырдал 2	1600	Приусадебный участок	
40	с. Аппаны, ул. Кырдал 3	1600	Приусадебный участок	
41	с. Аппаны, ул. Кырдал 3/1	1600	Приусадебный участок	
42	с. Аппаны, ул. Кырдал 4	1600	Приусадебный участок	
43	с. Аппаны, ул. Кырдал 5	1600	Приусадебный участок	
44	с. Аппаны, ул. Кырдал 5/1	1600	Приусадебный участок	
45	с. Аппаны, ул. Кырдал 5/2	1600	Приусадебный участок	
46	с. Аппаны, ул. Кырдал 6	1600	Приусадебный участок	
47	с. Аппаны, ул. Кырдал 7	1600	Приусадебный участок	
48	с. Аппаны, ул. Кырдал 7/1	1600	Приусадебный участок	
49	с. Аппаны, ул. Кырдал 8	1600	Приусадебный участок	
50	с. Аппаны, ул. Кырдал 9	1600	Приусадебный участок	
51	с. Аппаны, ул. Кырдал 9/1	1600	Приусадебный участок	
52	с. Аппаны, ул. Кырдал 10	1600	Приусадебный участок	
53	с. Аппаны, ул. Кырдал 11	1600	Приусадебный участок	
54	с. Аппаны, ул. Кырдал 11/1	1600	Приусадебный участок	
55	с. Аппаны, ул. Кырдал 12	1600	Приусадебный участок	
56	с. Аппаны, ул. Кырдал 13	1600	Приусадебный участок	
57	с. Аппаны, ул. Кырдал 13/1	1600	Приусадебный участок	
58	с. Аппаны, ул. Кырдал 14	1600	Приусадебный участок	
59	с. Аппаны, ул. Кырдал 15	1600	Приусадебный участок	
60	с. Аппаны, ул. Кырдал 15/1	1600	Приусадебный участок	
61	с. Аппаны, ул. Кырдал 16	1600	Приусадебный участок	
62	с. Аппаны, ул. Кырдал 17	1600	Приусадебный участок	
63	с. Аппаны, ул. Кырдал 17/1	1600	Приусадебный участок	
64	с. Аппаны, ул. Кырдал 18	1600	Приусадебный участок	
65	с. Аппаны, ул. Кырдал 19	1600	Приусадебный участок	
66	с. Аппаны, ул. Кырдал 20	1600	Приусадебный участок	
67	с. Аппаны, ул. Кырдал 21	1200	Приусадебный участок	
68	с. Аппаны, ул. Кырдал 22	1600	Приусадебный участок	
69	с. Аппаны, ул. Кырдал 24	1600	Приусадебный участок	
70	с. Аппаны, ул. Спортивная 1	1600	Приусадебный участок	
71	с. Аппаны, ул. Спортивная 2	1600	Приусадебный участок	
72	с. Аппаны, ул. Спортивная 3	1600	Приусадебный участок	
73	с. Аппаны, ул. Спортивная 4	1600	Приусадебный участок	
74	с. Аппаны, ул. Юности 1	1600	Приусадебный участок	
75	с. Аппаны, ул. Юности 2	1600	Приусадебный участок	
76	с. Аппаны, ул. Юности 3	1600	Приусадебный участок	
77	с. Аппаны, ул. Юности 4	1600	Приусадебный участок	
78	с. Аппаны, ул. Полевая 4	1600	Приусадебный участок	
79	с. Аппаны, ул. Полевая 7	1600	Приусадебный участок	
80	с. Аппаны, ул. Полевая 9	1600	Приусадебный участок	
81	с. Аппаны, ул. Полевая 11	1600	Приусадебный участок	
82	с. Аппаны, ул. Дружбы 1	1600	Приусадебный участок	
83	с. Аппаны, ул. Дружбы 2	1600	Приусадебный участок	
84	с. Аппаны, ул. Дружбы 3	1600	Приусадебный участок	
85	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 1	1200	Приусадебный участок	
86	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 1/1	1200	Приусадебный участок	
87	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 2	1200	Приусадебный участок	
88	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 3	1200	Приусадебный участок	
89	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 4	1200	Приусадебный участок	
90	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 5	1200	Приусадебный участок	
91	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 6	1200	Приусадебный участок	
92	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 7	1200	Приусадебный участок	
93	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 8	1200	Приусадебный участок	
94	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 9	1200	Приусадебный участок	
95	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 10	1200	Приусадебный участок	
96	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 11	1200	Приусадебный участок	
97	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 12	1200	Приусадебный участок	
98	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 13	1200	Приусадебный участок	
99	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 14	1200	Приусадебный участок	
100	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 15	1200	Приусадебный участок	
101	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 16	1200	Приусадебный участок	
102	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 17	1200	Приусадебный участок	
103	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 18	1200	Приусадебный участок	
104	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 19	1200	Приусадебный участок	
105	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 20	1200	Приусадебный участок	
106	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 21	1200	Приусадебный участок	
107	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 22	1200	Приусадебный участок	
108	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 23	1200	Приусадебный участок	
109	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 24	1200	Приусадебный участок	
110	с. Аппаны, ул. Д.Носкова 25	1200	Приусадебный участок	
111	с. Аппаны, ул. И.Е.Вин. 16	1600	Приусадебный участок	
112	с. Аппаны, ул. И.Е.Вин. 29	1200	Приусадебный участок	
113	с. Аппаны, ул. К.Еремеева 45	1200	Приусадебный участок	
114	с. Аппаны, ул. К.Еремеева 47	1200	Приусадебный участок	
115	с. Аппаны, ул. К.Еремеева 49	1200	Приусадебный участок	
116	с. Аппаны, ул. 50 лет П.	25	1200	Приусадебный участок
117	с. Аппаны, ул. Аммосова	15	1200	Приусадебный участок
118	с. Аппаны, ул. Аммосова	17	1200	Приусадебный участок
119	с. Аппаны, ул. Прол-я21	1200	Приусадебный участок	
120	с. Аппаны, ул. З.Вин. 2/1	1200	Приусадебный участок	
121	с. Кысыл Дер., ул. Новая 9/1	1200	Приусадебный участок	
122	с. Кысыл Дер., ул. Новая 2/2	1200	Приусадебный участок	
123	с. Кысыл Дер., ул. Новая 5	1200	Приусадебный участок	
124	с. Кысыл Дер., ул. Новая 3	1200	Приусадебный участок	
125	с. Кысыл Дер., ул. Новая 7	1200	Приусадебный участок	
126	с. Кысыл Дер., ул. Новая 9/2	1200	Приусадебный участок	
127	с. Кысыл Дер., ул. Новая 3/1	1200	Приусадебный участок	
128	с. Кысыл Дер., ул. Новая 5/1	1200	Приусадебный участок	
129	с. Кысыл Дер., ул. Новая 7/1	1200	Приусадебный участок	
130	с. Кысыл Дер., ул. Новая 2/1	1200	Приусадебный участок	
131	с. Г.Берег, ул. Хуторская, 9/1	1200	Приусадебный участок	
132	с. Г.Берег, ул. Цент. 17/1	1200	Приусадебный участок	
133	с. Г.Берег, ул. Цент. 3	1200	Приусадебный участок	
134	с. Г.Берег, ул. Цент. 21	1200	Приусадебный участок	
135	с. Г.Берег, ул. Цент. 24/1	1200	Приусадебный участок	
136	с. Г.Берег, ул. Цент. 24/2	1200	Приусадебный участок	

Обращаться к землеустроителю МО «Хатын – Арынский наслег».

Извещение № 25 от 13.02.2010 г.

о проведении открытого аукциона на право заключения муниципального контракта на застройку микрорайона «Молодежный» в с. Кысыл-Сыр Намского улуса РС (Я).

Наружные сети газоснабжения. Заказчик: Муниципальное образование «Намский улус»

Адрес, контактная информация: 678380, РС (Я), Намский улус, с. Намцы, ул. Октябрьская, 1, телефон (41162) 41-5-68, факс (41162) 41-5-68.

ИИРИХ ТЫЛААР



РФ Журналистарын, СР Суруйааччыларын... Кобяков Андрей Григорьевичи 65 сааһа туолбутунан истинник эбэрдэлибит!

Инникитин даһаны биһигини кытта сибээскин быспакка, олоххо актыбынай позициябын ыһыктыбакка айа-тута олороргор баһарабыт.

«Энсиэли» хаһыат редакцията, улуус журналистарын тэрилтэтэ

Ыкса атаспытын, чугас доһорбутун Кобяков Андрей Григорьевичи күн сириин көрбүтэ 65 сыла буолбутунан итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Баһарабыт Эйиэхэ чэгиэн доруобуйаны, уһун дьоллоох олоһу, ахсаан биэрбэт айымнылаах үлэни, уһараабат эрчими, дьиэбэр-уоккар, оҕоһор-уруугар, бары аймахтаргар туох баар бары үчүгэйи ис сүрэхтэн баһарабыт.

Баһшевтар, Дунаевтар, Жирковтар, Эверстовтар

Хамаһатта нэһилиэгэр олорор, күндүтүк саныыр күн күбэй ийэбитин, эйэбэс эбэбитин, хос эбэбитин, үлэ, тыыл ветеранын Вера Николаевна Винокурованы 80 сааскын туолбут кэрэ-бэлиэ күнүнүн ис сүрэхпититтэн үөрэн, сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран эбэрдэлибит!

Эн ийэли истин ийиһигинэн, сылаас сыйһангынан биһиги тустуугар мунура суох кыһамныын, сүбэн-аман иһин барҕа махтал-көтө тирдэбит. Күндү ийэбитигэр чэгиэн доруобуйаны, үөрө-көтө сүүс сааскар диэри сиэнэргин кытта сийгитиһэ сырыт диэн алгыспытын аныбыт.

Эбэрдэни кытта оҕолорун, сиэнэрин, хос сиэнэрин

Күндү бырааптын, убайбытын Шестаков Анастас Афанасьевичи 50 сааскын туолар үөрүүлээх күнүнүн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Эйиэхэ үтүө доруобуйаны, бу курдук этэнгэ сылдьан үлэли-хамсы, үөрө-көтө чугас дьонун тапталынан, дьон-сэргэ махталынан арчыланан өрүү биһиэхэ көмө-тирэх, өйөбүл буола сылдьаргар баһарабыт.

Эдйиһин Фекла, бырааттарын, балтыларын, сиэниг Денис

Күндүтүк саныыр кийиһипитин, 1 Хомуस्ताах «Мичийээнэ» оҕо саадын үлэһитин — оҕону эт-хаан өттүнэн сайыннаар дьарык иитэччитин — Софронова Евдокия Дмитриевнаны 50 сааскын туолар үөрүүлээх күнүнүн уонна кэргэнгинэн, Григорий Михайловичтыын, ыал буолан олоһукут 30 сылынан итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Евдокия Дмитриевна, Эн, үгүс сылларга биир үлэҕэ энкилэ суох суобастаах үтүө үлэһинэн, биһиги истин-иһирэх тылларынан махтанан киэн туттабыт. Өрүү баһа санаа бастыгын, үтүө санаа үтүмэнин эр аргыстанан, чугас дьонун үөрдэ-көтүтэ сылдьаргар баһарабыт! Бу үөрүүлээх дьоро күнүгүтүгэр биһэ туруктаах доруобуйаны, уһун үйэлээх олоһу, дьол-соргу туругунан дьиэ кэргэн тирэһин төлөрүһпэккэ, өссө уһундук олоһоргутугар алгыс тылбытын тирдэбит!

Эбэрдэни кытта Софроновтар, Никифоровтар, Бурнашевтар уонна Михайловтар дьиэ кэргэттэрэ

Күндү тапталлаах эдйиһитин, өр сыл Көбөкөн оҕо саадын иитэччитинэн, сәбиэдиссәйинэн үтүө суобастаахтык үлэлэбит, Российскай Федерация үөрэһиритин туйгунун Зоя Егоровна Бугаеваны 60 сааһын туолар өрөгөйдөөх үбүлүөйүнэн итиитик-истинник эбэрдэлээн туран, алыһтаах тылы ситимнээн алгыспытын аныбыт.

Эн үтүө, көнө майгылаах, эппиэтинэстээх үлэһит быһыгынан биллэрин дьон махталын ыларын биһиэхэ — үтүө холобур. Чугас дьонгор-сэргэбэр, аймахтаргар, доһотторгор ахсаабат кыһамныын, ис сүрэхтэн көмөлтөн иһин барҕа махталы, истин билиһини тирдэбит! Сылаас сыйһанын, сүбэн-аман, мунура суох кыһамныын эрәли түстүүр, олоххо кынаттыыр.

Баһарабыт күндү киһибитигэр аламай күн үтүөтүн, сырдыгын, кэрэтин, кытаанах доруобуйаны, оҕолорун, сиэнэрин тапталларынан угуттанан, киһилэр мичээрдэринэн дуоһуйан куруук үөрө-көтө сырыт. Эйигин кытта куруутун амаһа санаа аргыстаһын, сылаас сыйһан доһордостун, баһа санаан барыта туоллун, кыайы-хотуу кынаттанан өссө да уһундук, дьоллоохтук олоһоргор баһарабыт.

Эбэрдэни кытта Намтан Барамыгиннар, Поповтар, Саввиновтар, Бугаевтар, Парниковтар, Дьокуускайтан балтын Саһаяна, Куокуйтан быраатын Семен

Страховой брокерский дом «Якутия» предлагает программу страхования КРС «Коровушка»

Договор страхования заключается на случай гибели, вынужденного убоя или уничтожения животных в результате:

- * заболеваний
* стихийных бедствий (наводнения, бури и пр.)
* пожара, взрыва, удара молнии и пр.
* противоправных действий третьих лиц, в т.ч. кражи, грабежа, разбоя
* нападения зверей и бродячих собак, отравления ядовитыми травами, веществами и пр.

Стоимость страховки от 500 руб. в год

Минимальная страховая сумма от 20000 руб.

За подробной консультацией и оформлением договора страхования обращаться по адресу: г. Якутск, ул. Петровского, 19, офис 206, тел: (4112) 35-53-89 или к нашему представителю в Вашем районе тел: 89244626309, 42-1-90

13-14 февраля 2010 г. в с. Хамагатта состоится улусный турнир по баскетболу среди мужских команд. Возраст участников 1992 г.р. и старше. Состав команды — 8 человек. Взнос на участие с команды 100 руб. для оплаты судейства.

13-14 февраля 2010 г. в с. Намцы в Доме ветеранов «Балаган» состоится республиканский шахматный турнир на призы м/с РС(Я) по шахматам Афанасьева М.К. в честь 65-летия победы ВОВ среди ветеранов труда и тыла. Возраст участников: мужчины с 60 и старше лет; женщины с 50 лет и старше.

13-14 февраля 2010 г. в с. Графский Берег состоится чемпионат МО «Намский улус» по настольному теннису в зачет комплексной спартакиады. Состав команды: 5 мужчин, 5 женщин. Возраст участников 1993 г. и старше

Справки по тел. 41-7-00.

Нам селотугар Даадарга 2 хостоох толору хааччыллыылаах квартира атыыланар.

Тел. 89241757189, 89241739387, 41-9-49

Продаю Тойота-Ипсум 96 г.в. очень хорошее состояние. 7 мест, Сигн. А9, 2 люка, МРЗ, сонары. БЕЗ ВЛОЖЕНИЙ. Или меняю на меньшую с доплатой. (желательно г/п Калдина)

Тел. 89142258717

Считать недействительным утерянную зачетную книжку студента ОФ ЯГСХА группы II Т-04-2 N 040099 на имя Максимова Александра Анатольевича

КӨННӨРҮҮ

«Энсиэли» хаһыат олунньу 6к. 11-12 N-гэр «О регистрации кандидатов на должность главы МО «Село Маймага» диэн 3 N-дээх быһаарыыга «Егорова Александра Ивановича — 1971 г.р.» диэн көннөрөн ааһаргытыгар. Сыһа Маймага нэһилиэтин ИКМО-нан таһаарылыһа.

Маймага нэһилиэтин ИКМО-та

ОЛИМПИЙСКАЯ ЧЕМПИОН РОМАН ДМИТРИЕВ
Олунньу 11 күнүгэр Москва куоракка биллиилээх саха спортсмена, олимпийскай чемпион, Саха республикатын народнай депутата Роман Дмитриев олохтон туораата.
Роман Михайлович Дмитриев 1949 с. кулун тутар 7 күнүгэр Саха АССР Эдьигээн бөһүөлөгөр төрөөбүтэ. Киһи тустуунан 1963 сыллаахтан дьарыктаммыта. Кылгас көмгө улахан ситиһилэргэ тахсыбыта. Ол курдук, 1972 с. Мюнхенгэ Олимпийскай оонньууларга чемпион, 1976 с. Монреалга Олимпийскай оонньуулар үрүн көмүс призера, аан дойдуга, Европа чемпиона, Эйэ Кубогун хаһайына, аан дойдутаагы турнирдар элбэх төгүллээх чемпионы уонна призера, ССРС элбэх төгүллээх чемпионы.
1981-1985 сс. — ССРС спорткомитетын тренера. Роман Дмитриев спортивнай карьератын 1981 с. түмүктээбитэ, ол кэннэ үгүс сылларга ССРС сборной хамаандатын тренерскэй штабын чилиэнэ, Россия юниордарын сүүмүрдэммит хамаандатын эрчийбитэ, Россия спортивнай тустууга федерациятыгар үлэлээбитэ. Олоһун тийэх күнүгэр диэри Роман Михайлович РФ Федеральнай Муньбаар Саха республикатын Государственной Муньбаарын (Ил Түмэн) бастайааннай бэрэстэбиитэлиин үлэлээбитэ.
Уһулуччулаах спортивнай ситиһилэрин иһин Роман Дмитриев «Знак Почета», «Полярная звезда» уордьаннарынан, «За трудовую доблесть», «За воинскую доблесть» мэтээллэринэн, «375 лет Якутия с Россией» үбүлүөйдөөх бэлиээн наһараадалааммыта. Эдьигээн, Кэбээйи, Бүлүү, Чурапчы улустарын уонна Дьокуускай куорат бочуоттаах гражданина этэ.
Саха дьонугар Роман Дмитриев сырдык мөссүөнэ үйэлэргэ умнуллуо суоҕа.



Избирательная комиссия муниципального образования «Село Маймага» РЕШЕНИЕ N 04

от 11 февраля 2010 г. О ФОРМИРОВАНИИ УЧАСТКОВОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ВЫБОРАМ ГЛАВЫ МО «СЕЛО МАЙМАГА»

Рассмотрев и обсудив представленные протоколы собраний избирателей от коллективов, населения, политических партий и заявления кандидатов о согласии быть членом УИК с решающим голосом на выборах 14 марта 2010 г., избирательная комиссия МО «Село Маймага» РЕШИЛА:

- 1. Формировать участковую избирательную комиссию в следующем составе:
— Собакина Сахалита Руслановна — 1986 г.р., домохозяйка, выдвинутая ИКМО;
— Лазарева Маруся Николаевна — 1963 г.р., рабочая школа-сада, выдвинутая от коллектива школы-сада с. Маймага;
— Корякина Мария Павловна — 1985 г.р., безработная, выдвинутая собранием населения с. Маймага.
— Сивцева Александра Руслановна — 1980 г.р., охранник Маймагинской школы-сад, выдвинутая избирательным объединением Намского МО ЯРО Партии «Единая Россия».
2. Участковой избирательной комиссии в течение 3 дней провести первое заседание и избрать председателя, зам. председателя, секретаря УИК.
3. Опубликовать решение в местной газете «Энсиэли».

Председатель ИКМО Л.Е. ОБУТОВА Секретарь ИКМО А.Д. СЛЕПЦОВА

Внимание кандидатов в депутаты наследного совета, в главы поселений, местных избирательных комиссий РАСЦЕНКИ НА ИЗГОТОВЛЕНИЕ И ПЕЧАТЬ АГИТАЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ

Table with 3 columns: Color/Format, Quantity, Price. Rows include 'Цветная распечатка' and 'Черно-белая распечатка' with various sizes and prices.

При распечатке на плотной бумаге действует коэффициент 1,5х. При распечатке двухсторонних листов действует коэффициент 2х. Изготовление макета от 500,00 руб. Фотоуслуги «Коника» ИП Охлопкова Е.У. ИНН 141700038521, ЕГРИП N 304141707200013 от 19.12.2001 г., находящийся по адресу: 678380, РС(Я), Намский улус, с. Намцы, ул. М. Аммосова, 4. Тел. 41-2-38, 89248619097 e-mail: konica.ykt@qmail.com

1 Хомуस्ताах нэһилиэтин «Алгыс» сынна-лан киһинин методиха Обутова Любовь Пантелеймоновна, киһи дьиэ кэргэнигэр тапталлаах ийэлэрэ, эбэһэлэрэ, хос эбэһэлэрэ, үлэ ветерана, өр көмүһүгэр доруобуйа харыстабылын эйгэтигэр энкилэ суох үлэһит ПИНИГИНА Татьяна Ильинична кун сириттэн барбытынан дириг кулурбаммытын тирдэбит. Култура үлэһитэрин профсоюзун улуустаагы комитетта

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной-издательской ситим — 41332

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Энсиэли» хаһыат редакцията госу-сударственной учреждение. Маасасай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын туһунан 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — ПИ №19-0428. Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэһитин, дьиэбит аадырыһын чопчу ыйы. Редакцияга кири-бит суруктар төннөрүллүбэтэр. Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат. «ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата. 678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэлэ, Заложной уул 4. E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат редакционной-издательскэй ситимигэр талыһынна, та ылынна уонна бэчээттэннэ. Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лийс. Кө үл сыананан атыыланар Индексы — 54889. Тираһа — 2490 Бэчээккэ илии баттананытын графика — 12:00 ч. 12.02.2010 с. Бэчээккэ илии баттанна — 11:20 ч. 12.02.2010 с.

PDF Compressor Free Version